

2005 BERTRAM

België - Belgique

P.B.

9000 Gent 1

BC 5688

Tijdschrift van de Natuurstudiewerkgroep van de JNM

Grote hoefijzerneus (© Rollin Verlinde)

Pestvogel (© Bart Heirweg)

Witwangbuulbuul (© Jaap Schelvis)

Afgiftekantoor: 9000 Gent 1
V.U.: Jan Claes
Kortrijksepoortstraat 192, 9000 Gent
Verschijnt driemaandelijks
jaargang 3 nummer 2

Je adres verkeerd? Laat het weten op bertram@jnm.be

Colofon

Bertram is het tijdschrift van de natuurstudiewerkgroep (NWG) van de JNM, de werkgroep die alle jeugd in Vlaanderen groepeerd die met natuurstudie bezig is. Dit is dan ook het tijdschrift voor de natuurstudiejeugd in Vlaanderen. Bertram is een populair-wetenschappelijk tijdschrift, dat vier keer per jaar verschijnt.

Natuurstudiewerkgroep van de JNM

Koepel van de natuurhistorische werkgroepen van de JNM:

- ARWG, Amfibieën en Reptielenwerkgroep
- KWG, Kustwerkgroep
- PWG, Plantenwerkgroep
- VBWG, Viezebeestjeswerkgroep
(inclusief Coccinula, de LieveheersbeestjesWG)
- VWG, Vogelwerkgroep
- ZWG, Zoogdierwerkgroep

Redactie Bertram

Alles mag doorgemailed worden naar bertram@jnm.be
Opsturen kan naar Bertram, Kortrijksepoortstraat 192, 9000 Gent.

Abonneren op Bertram

JNM-leden kunnen zich abonneren op Bertram door storting van 5 EURO op de rekening van de JNM: 001-2280592-04 met vermelding van je naam en/of stamnummer en "lid worden van de NWG". Activiteiten en vergaderingen zijn enkel voor leden van 12-25 jaar.

JNM

JNM is een jeugdvereniging voor en door jongeren van 8 t.e.m. 25 jaar die bezig zijn met de natuur en het milieu in al haar aspecten. De doelstellingen zijn het kennismaken met alles wat leeft en bloeit, alsook het werken aan een natuur- en mensvriendelijke omgeving. Dit gebeurt d.m.v. talrijke afdelingen, werkgroepen, excursies, kampen, voordrachten, studies, acties, tijdschriften, infocentrum...

Meer info en 'hoe lid worden' op www.jnm.be

Bondssecretariaat

Het nationaal secretariaat is gevestigd in de Kortrijksepoortstraat 192, 9000 Gent, tel: 09.223.47.81, fax: 09.223.28.05 of e-mail: info@jnm.be. Het is elke werkdag open van 9.00u tot 17u. Hier helpen ze je graag verder met alle info, ook voor tijdschriften en voor het kopen van natuurstudiewerken is dit de plaats waar u moet zijn.

De redactie bedankt

voor hun artikels, opmerkingen, nalezen en andere hulp: Esther Castermans, Heleentje De Brauwer, Brecht De Meulenaer, David Herman, Kevin Lambeets, Iris Lauwaert, Sarah Lefevere, Bert Pecceu, Nele Verstraete, Bert Willaert

voor hun prachtige foto's: Yves Adams (www.vildaphoto.net), Victor Bos, Brecht De Meulenaer, Olivier Heerwegh, Maarten Jacobs, Geert Spanoghe, Martine Van Audenhove, Karl Van Ginderdeuren, Rollin Verlinde (www.vildaphoto.net), Bert Willaert en al wie ik nog vergeten ben.

Druk

Druk in de weer, Forelstraat 35, 9000 Gent
Tel. 09/224.29.14. Fax 09/225.67.89.

info@drukindeweer.be

www.drukindeweer.be

gedrukt op chloorvrij gebleekt postconsumer kringlooppapier.

Met de steun van de Vlaamse Gemeenschap.

Inhoudstafel

Colofon	2
Voorwoord	3
Classificatie van salamanders	4
Pestvogels voor iedereen	5
PWG-Voorjaarsweekend Viroin	9
Vogels kijken in Syrië	13
Vampieren worden zeldzaam	16
Oplossing Mystery Competition 8	20
Mystery Competition 9	21
Le coin mythologique	22
Kruidige noot	24
Natuureservaten in hun blootje	26
Binnenkort in het infocentrum	29
Kort Kort Kort	30
NWG Waarnemingsstunt	31
Ecologische veerkracht	32
VBWG-excursies	36
NWG-kampen	36
Verslag NWG-vergadering	37
Structuur van de NWG (2005)	39
Volgende Bertram	40
Kalender	40

Voorwoord

Enkele weken geleden, stap ik de deur uit, Srierr... hoor ik hoog in de lucht, onmiddellijk kijk ik omhoog en ja daar vliegen ze, zes stuks in zo een typisch treintje achter elkaar. Gierzwaluwen! Te midden van de straat sta

nog vele jaren van blijven genieten. Maar waarnemingen bijhouden is echter veel meer dan gewoon genieten, al blijft dat bij velen natuurlijk de drijfveer, waarnemingen zijn en blijven de eerste stap naar bescherming. Want

Brecht De Meulenaer (© Bina Joris)

ik naar de ondertussen alweer lege hemel te gapen. Verbaasd van m'n euforie zie ik enkele omstanders raar kijken. Ik had er wel al enkele gezien dit jaar over de duinen vliegend. Maar deze waren anders, dit waren echte, zo van die zomerse! Want Gierzwaluwen dat vind ik nu echt zomer, zo'n warme terrasjesavond en dan hoog in de lucht een troepje Gierzwaluwen heerlijk is dat.

En zomer dat is JNM-kampen, natuurstudie en genieten op z'n best. Ik hoop dan ook dat jullie deze zomer het ene na het andere fantastische kamp beleven. (zie achterflap voor een kampenoverzicht) Mega genieten, prachtige mensen, een dikke soortenlijst en superwaarnemingen. Maar wat doe je met die waarnemingen? Je zal er in eerste instantie gewoon van genieten en als je ze opschrijft

alleen als je een goede kennis van je soorten, hun abundantie en verspreiding hebt kan je ze beschermen. En daar wil ook jij je steentje tot bijdragen niet? Om je te helpen heeft JNM de gloednieuwe Waarnemingsformulieren (zie verder in deze Bertram op pagina 31) stuur ze in en win!!!

Nog eventjes die lastige examens verwerken en de JNM-zomer lacht ons weer toe, laat het eentje zijn om op terug te kijken! Of je nu de hele zomer je achtertuin inventariseert of je in Amerika op zoek gaat naar de pas herontdekte Ivory-billed-woodpecker. Hou je vooral niet in en geef er een lap op! Geniet van de zomer!

Tot op kamp,
Brecht
ans@jnm.be

Classificatie van salamanders

Wijziging in classificatie van Europese salamanders?

Ik zal het er maar van eerste keer bijzetten, dit nieuws is niet helemaal 100% zeker. Maar de kans is groot dat het geslacht *Triturus* (uit de familie *Salamandridae*, echte salamanders) gesplitst is in *Triturus*, *Lissotriton* en *Mesotriton*. "Meso" is het Grieks voor het Engelse "middle" wat in ons taaltje dan weer "middelst, midden..." betekent. "Lisso" is het Grieks voor het Engelse "smooth" wat bij ons dan weer "glad, vlak, gelijkmatig" betekent. De splitsing zou gebaseerd zijn op dit boek: M. García-París, A. Montori and P. Herrero. 2004. Amphibia Lissamphibia. Fauna Iberica Vol. 24. Madrid: Museo Nacional de Ciencias Naturales and Consejo Superior de Investigaciones Científicas. 639 pp.

De volledige nieuwe indeling met alle soorten die voorheen in *Triturus* zaten, ziet er als volgt uit:

Lissotriton :

- L. boscai* (Spaanse watersalamander)
- L. helveticus* (Vinpootsalamander)
- L. italicus* (Italiaanse watersalamander)
- L. montandoni* (Karpatsalamander)
- L. vulgaris* (Kleine watersalamander)

Mesotriton :

- M. alpestris* (Alpenwatersalamander)

Triturus :

- T. carnifex* (Italiaanse kamsalamander)
- T. cristatus* (Kamsalamander)
- T. dobrogicus* (Donau kamsalamander)
- T. karelinii* (Balkan kamsalamander)
- T. marmoratus* (Marmersalamander)
- T. pygmaeus* (Dwergmarmersalamander)
- T. vittatus* (Bandsalamander)

Kleine watersalamander (© Bert Willaert)

Bij deze verandering komt het erop neer dat de 'kleinere' soorten, in België zijnde de Kleine Watersalamander en de Vinpootsalamander, in het geslacht *Lissotriton* geplaatst worden. De grotere soorten, in België enkel de Kamsalamander, blijft in het geslacht *Triturus*. De Alpenwatersalamander wordt in deze nieuwe indeling in een apart geslacht *Mesotriton* ondergebracht. De reden hiervoor is een verschil in vorm van de schedel en ook verschillen in de voortplantings- en leefwijze.

Kleine watersalamander (© Bert Willaert)

Ik meen opgevangen te hebben dat nog niet alle autoriteiten op het vlak van amfibieën de verandering doorgevoerd of aanvaard hebben, maar de kans is wel heel groot!

Bert Willaert
bert.willaert@gmail.com

Bronnen:

- <http://elib.cs.berkeley.edu/aw/lists/index.shtml>

- <http://www.caudata.org/forum/>

- http://nl.wikipedia.org/wiki/Overleg_gebruiker:B_kimmel/kladblok

- Amfibieëngids van Europa, Andreas en Christel Nöllert, Tirion

Met dank aan Henk Wallays voor het verschaffen van informatie hieromtrent

Alpenwatersalamander (© Bert Willaert)

Pestvogels voor iedereen

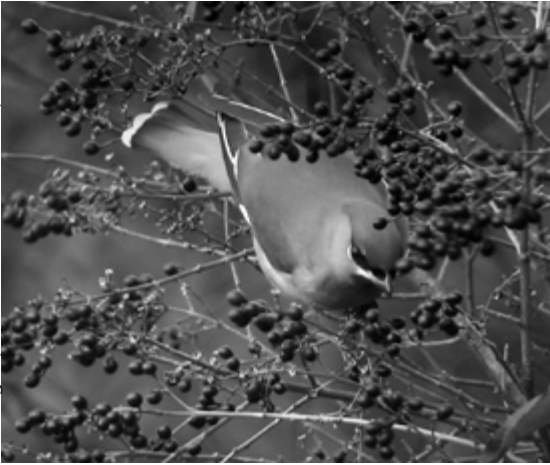
Ze danken hun naam aan het feit dat ze in de Middeleeuwen door hun invasieachtige voorkomen werden geassocieerd met een vreselijke ziekte, namelijk de pest. Goedgelovige mensen dachten dat deze zachtvaardige beestjes de ziekte met zich mee namen..

In de maanden oktober en november zaten Belgische vogelkijkers hoopvol te wachten op de komst van Pestvogels. Immers, langs één van de vier belangrijkste trekteleposten van Europa waren er al duizenden en tienduizenden Pestvogels gemeld. Nooit eerder was dit in de geschiedenis van het Falsterbo-trektellen gebeurd. Al gauw konden ook de Nederlandse vogelkijkers even proeven van dit spektakel met enkele leuke groepjes van deze bizarre vogels in het noorden. Helaas, een vroege invasie bleef ons gespaard.

Enkele maanden verstreken, enkele examens werden afgelegd. Net op het einde van mijn examens bleek het echter toch te gaan gebeuren. Langzaam aan sijpelden groepjes

Pestvogels de Oostkantons en de Gaume binnen. Het aantal groepjes nam gestaag toe en ook de aantallen Pestvogels bleven maar stijgen. Een kleine week na mijn laatste examen waren er enkele medevogelkijkers die een heuse Pestvogeltocht in elkaar staken. De Ardennen afschuimen met als doel zoveel mogelijk beestjes te zien. Hilbran had een route in elkaar gestoken waar de weken voorheen allemaal Pestvogels gezien waren. En ze waren vertrokken!

De eerste dag moest ik helaas missen want thuis rekenden ze nog op mijn werkracht. 's Avonds bleek al dat ik een erg knappe ervaring heb moeten missen. Het drietal had een zestigtal vogels gevonden in een idyllisch dorpje onder de 300 meter. U weet wel, zo'n fris gehuchtje waar nauwelijks een spoor van de bewoonde wereld te bekennen is, een beetje sneeuw, een lekker zonnetje, een oude boomgaard met Maretakken en appels op de grond. Op die appels zaten ze, héérlijk, kan ik me levendig voorstellen! Die dag kwamen ze aan een totaal van 108 Pestvogels.

een Klapekster, enkele tientallen Appelvinken en een mannetje Grijskopspecht in een woonwijk. Die dag viel onze frank. We zagen geen enkele Pestvogel en daarvoor moest er een reden zijn! Het viel ons plots op dat iedere waarneming van Pestvogel in België (op een enkeling na) gedaan werd in dorpjes die onder de 300 meter lagen. Bijvoorbeeld dag twee, de waarneming van vijftien Pestvogels was het enige moment van de dag dat we onder de 300 meter zaten, namelijk 290 meter! Ook deze gebeurtenis moest gevierd worden met een goeie Trappist.

De volgende dag sloot ik aan. Een ganse dag op zoek in de buurt van Libramont richting Virton. Dorpje in, dorpje uit. Op zoek naar maretakken, appels en andere bessen. De voedselbron van Pestvogels in de winter. Een ganse dag leverde enkele groepjes Kruisbek, Goudvink, een Havik, een Slechtvalk, twee Rode wouwen en wat spelende Vossen in de sneeuw op. Geen Pestvogels. Tot we in het zuiden arriveerden, onder de 300 meter. Hier zag ik normaal Akkerparelmoervlinders, Grauwe klauwieren en Wilde weit. Nu vonden we plots vijftien Pestvogels in een Egelantier op de rand van een weiland. Weelderige loofbossen op glooiende heuvels op de linkerozijgrond. Heerlijke hagen op de berg van Monquintin (een dorpje dat tot de verbeelding spreekt van iedere JNM'er) op de rechterzijgrond. En het schitterende kerkje van Harnoncourt op de achtergrond. Meer kon ik niet wensen om deze invasie te beginnen. De zon zakte, de avond viel... Dit werd gevierd met een goeie Trappist zoals het een echte man betaamt.

Dag drie vertoefden we constant bovend 300 meter waaropvallend meer sneeuw lag. Desondanks zagen we terug een Rode wouw,

Onze theorie won de volgende dag aan kracht toen we al gauw op 250 meter hoogte zesenvijftig Pestvogels vonden tussen de Kramsvogels, Grote lijsters en Koperwieken op de bessen van maretakken in hoge populieren. Verder die dag konden we nog genieten van drieënzestig Pestvogels op enkele meters van ons in Monin en een viertal langsvliegend in Assesse. Dit was een geslaagde drievierdaagse die werd afgesloten, met wat dacht je, een goeie Trappist!

Wat ook steeds blijkt, naast het feit dat Pestvogels onder de 300 meter vertoeven

is dat Pestvogels vaak in dorpen/steden (!) zitten. Blijkbaar storen deze vogels zich niet, in tegenstelling tot mezelf, aan de decadente leefwereld van de mens. Zelfs parkings van grootwarenhuizen zijn voldoende voor deze duidelijke opportunisten. In deze dorpen of steden zijn ze steeds te vinden in de buurt van weelderige struiken die nog veel bessen dragen. Ik denk bijvoorbeeld aan Gelderse roos, Liguster, Egelantier, Maretakken, Cotoneaster, Lijsterbes, enz. Bij deze struiken moeten ook steeds één enkele of enkele hoge bomen staan, een rust/uitkijkpunt voor deze vogels! Erg genietbaar aan Pestvogels is dat je ze ook één voor één een identiteit kunt geven. Je kunt ze op leeftijd brengen en op geslacht. Neem er nu even een boek bij indien mogelijk. Indien niet mogelijk, de foto's kunnen je ook al wat verder helpen. De eerstejaars vogels (dieren die dat jaar uit het ei zijn gekropen) zien er wat fletser uit dan de adulte (= volwassen) vogels. Een adulte vogel heeft op zijn vleugels een geel-wit visgraatpatroon terwijl dit bij een eerstejaarsvogel enkel de witte lijn van de 'visgraat' is (om correcte termen te gebruiken, dit zijn de toppen van de handpennen). Dit is het makkelijkste kenmerk om beide leeftijdsgroepen uit elkaar te houden. Op geslacht brengen is iets moeilijker maar niet ondoenbaar. Pestvogels hebben een zwarte keelvlak en indien die scherp afgelijnd is heb je te doen met een mannetje. Vaag afgelijnd is dus een vrouwtje (mannetjes hebben ook steeds een langere kuif, een bredere gele eindband aan de staart, een meer opvallend 'visgraatpatroon' en een detail, meer rode wasplaatjes op de armpennen. Vergeet gerust wat tussen haakjes staat, tenzij je een freak bent).

De weken daarop werden over heel België nog duizenden vogels gemeld met twee hoogtepunten die ik gelukkig wist mee te pikken. Eén daarvan poog ik hier neer te pennen.

Op zondag 27 februari sliep ik rustig mijn roesje uit, totdat ik tot zesmaal toe bericht kreeg op mijn communicatiebenodigdheid en. Mijn zware hoofd was echter nog niet in gereedheid gebracht de berichten af te lezen tot ik enkele uren later kortstondig ontwaakte voor een slokje water. Ondertussen zou ik een poging doen de berichten toch te lezen. Het eerste wat ik zag was 400. Het tweede, Pestvogel. Zou het? Jawel hoor, 400 Pestvogels werden gemeld in het Luikse, voor mij een reden om direct in de kleren te springen, mijn scoop te nemen en te vertrekken met de poes. De trein werd zo'n drie uur bezeten en éénmaal aangekomen moest ik nog een bus nemen richting Seraing.

Pestvogel (© Bart Heirweg)

Met dank aan de vriendelijke, niet onaardig uitzierende buschauffeur stapte ik om 16u15 uit en vrijwel direct zag ik 500 meter verder een groepje van veertig Pestvogels de straat over steken. Ik zag het helemaal zitten! Toen ik echter de vogelkijkers naderde werd mijn vermoeden al gauw bevestigd. Verrekijkers in rust en een bende kletsende viswijven is geen goed teken. Alle vogels waren vertrokken. Ik stond daar, te bevriezen. Een kwartiertje later ging er plots een belletje rinkelen en tikte er een Waalse collega op mijn schouder. Ik zou achterom kijken en van verbazing omvallen. De boomtoppen waren gevuld met een 'groepje'! 'Sierrrrr, sierrrrr, sierrrrr...' klonk het (een ongelooflijk genietbaar geluidje dat doet denken aan een fris belletje). Overall Pestvogels, te zot om te beschrijven. Ook ik ging door het dolle heen, net zoals de

vogels, en wist niet waar eerst kijken. Een vlugge telling leverde me 250 beestjes op. Plots daalde de helft van de groep af in de onderliggende bessenstruik. Op ooghoogte zaten deze kleine vreetbeestjes zich nu tegoed te doen aan de bloedrode bessen. Schrokken is een woord dat hun eetgedrag zacht uitdrukt. Ze zoeken hun evenwicht op de kleinste twijgjes om toch maar dat éne besje te kunnen grijpen. Ondersteboven, pootjes gespreid, al biddend of klauterend. Je kunt het zo gek niet bedenken, ze halen de mafste acrobatische toeren uit enkel en alleen maar om te eten. Na een half uurtje puur genieten namen ze het hazenpad. Ik besloot me wat verderop, ironisch genoeg, te verwarmen met een ice-tea. Daar aan het raam gezeten in het plaatselijke dorpscafé kon ik nu even tot rust komen. Of toch niet. Een ogenblik later zag ik in de weerspiegeling van de ruiten aan de overkant dat er terug een klein groepje was afgezakt naar de bewuste plaats. En een moment later werd een snood plan tot uitvoering gebracht. Ik

had me gepositioneerd in de bessenstruik, in de hoop. Je weet maar nooit. En inderdaad, Pestvogels zijn erg tamme vogels. De groep daalde af, overal belletjes, en maar schrokken. Een enkeling wist me te entertainen doordat ik haar met het blote oog tot op een kleine meter kon gadeslaan. Kippenvel en ik had direct een warm gevoel vanbinnen. Het gevoel van een echte invasie. Dit was de tweede grootste groep voor België ooit sinds waarnemingen worden geklasseerd. Het was geleden van 1966 dat zo'n fenomeen zich nog eens voordeed in onze contreien! Hopelijk mogen we dit nog eens meemaken en heb ik iedereen warm gemaakt om van het invasiegevoel te proeven.

Billy
locustella834@yahoo.co.uk

Pestvogel (© Bart Heirweg)

PWG-Voorjaarsweekend Viroin

PWG-Voorjaarsweekend Viroin 6-10 April 2005

Woensdag 6 April

De avond waarop het allemaal begon. Na een verkwikkend bezoek aan Charleroi kwamen we als laatsten aan te Nismes, waar we gelukkig net op tijd waren om de spaghetti net niet aan onze neus te laten voorbijgaan. De eerste avond zou al direct getypeerd worden door karaoké-episode's enerzijds, poker met pintjes-consumatie anderzijds. Met een nog maagdelijk witte soortenlijst en de drang daar spoedig iets aan te veranderen, kropen we op zindelijk uur in ons bedje om van onze nachtrust te genieten... Alhoewel rust, dat was buiten de achteruiteetsessie's van een bepaald obscuur sujet gerekend, die hieraan de twijfelachtig eer voortaan 'brokje' geheten te worden overhield.

Viroinval (© Brecht De Meulenaer)

Donderdag 7 April

Je doch des ochtends in tijds uit ons bedje en op pad richting de bossen van Treignes! Zwarte Roodstaarten en Zwartkoppen verblijdden ons met hun zang langsheen onze quasi heroïsche tocht bergop. Net vertrokken en een Zwarte wouw en dito Specht, zorgden al direct voor een minder maagdelijk witte soortenlijst (men zou gewag kunnen maken dat de soortenlijst reeds zeer ver naar maagdelijk zwart evolueerde!) Maar goed het schaamrood zou ons alleszins niet meer op de wangen komen bij het presenteren van de bovengenoemde lijst. Alhoewel elke aandachtige lezer had het reeds in het snotje... Nog geen enkele plant! Is het geen PWG-weekend ? Hier gaan we dan: Slanke sleutelbloem, Gulden sleutelbloem (van elkander, naast de kleurnuance, te onderscheiden aan de aanwezigheid van 5 oranje vlekken in de keel van de kroon bij gulden, bij slanke is dit één aansluitende ring). Donker- en bleeksporig bosviooltje (waarbij bij het Bleeksporig het spoor gegroefd of ingedeukt is). De tocht ging verder langsheen Bosbingelkruid (in tegenstelling tot zijn 'tuinige' tegenhanger behaard), Vijfvingerkruid, één dode mol, Gewone zegge, Boomklever, Mannetjesvaren. Tot we aan de fraaie kalkhellingen aankwamen. Alwaar Wollige sneeuwbal, Kleine steentijm, Jeneverbes, Kleine pimpernel en Wit vetkruid

Gulden sleutelbloem (© Brecht De Meulenaer)

mooi stonden te wezen. 25 overvliegende Pestvogels zorgden voor een aangenaam avifaunisch intermezzo. In de afdaling naar het dorpje Treignes konden nog Stinkend nieskruid, Geel zonneroosje, Blauwgras, Daslook, Speenkruid, Rode bes, Bosanemoon en Gele anemoon, Doorgroeide boerenkers, Veldsla, Kleine veldkers, Pinksterbloem, Glad walstro, enkele Zwartkoppen en m'n eerste Huiszwaluw'tjes worden aangevinkt. In het zonnetje en op het rustatieke (of was het eerder pittatoreske?) dorpspleintje werden de boterhammetjes genuttigd. De weg werd verder gezet met Robertskruid, Oranjetipje,.. Waarna een helling'tje werd bestegen wat het fraaie Steenbreekvarentje en enkele uitschuiver'tjes opleverde. Iets verder waren we getuige van de Bleke schubwortel en het ware mooi, ook Gele dovenetel en Gele

Bosanemoon (© Brecht De Meulenaer)

lieten welgesmaken. Opgedroogd en menig spelletje poker verder begaven we ons weer in het daglicht waar de buien opnieuw plaats gemaakt hadden voor zonneschijn. Gejuich op alle banken! De korvee-ploeg werd naar huis gestuurd, de rest van de groep richtte zich naar de groeve van Olloy, op zoek naar Oehoe, Vuursalamander en Vroedmeesterpad. Blijkbaar allen zonder resultaat enkel een muurhagedis liet zich gadeslaan...Sommigen klaagden echter nog steeds steen en been (insider). Langsheen de spoorlijn vlakbij de onder JNM-ers beruchte tunnel van de Viroin werden enkele larven van Vuursalamander en een IJsvogel gezien. Terwijl de meesten hun magen achterna het ruime sop kozen, bleven enkel de dappersten der PWG-ers nog achter en met resultaat: De Oehoe werd magistraal waargenomen! Tja wat blijven hangen voor een paar plantjes niet kan doen hé. Bij de invallende duisternis keerden ze op hun stappen terug en hoorden de Oehoe zijn karakteristieke roep weergalmen doorheen de verlaten valleien...Wat kan het leven van een JNM-er mooi zijn.

Vele sporen van Wilde zwijnen en één van een Das alsook Vingerhelmbloem konden nog aan de checklist worden toegevoegd.

Op de kampplaats lagen vijftien kilo friet ons uitdagend aan te kijken! En met resultaat ze werden verorberd alsof ons leven er van af hing! (wat met zestien personen toch getuigt van een gezonde eetlust!). Na het frietjesboeffestijn werden gezelschapspelletjes opgespit, al verkozen enkelen een kort dutje.

Bleke schubwortel (© Brecht De Meulenaer)

kwikken lieten zich zien.

In de namiddag liet de zon zich aanzienlijk kennen en maakte ze zelfs plaats voor overvloedige neerslag! Uit pure noodzaak en een heel klein beetje omdat het leuk is werd de geborgenheid van een kroeg opgezocht! Waar velen onder ons zich een Barbaar

Vrijdag 8 April

(om vervelende herhalingen tegen te gaan zullen vanaf nu enkel nog de nieuwe en of zeldzame waarnemingen vermeld worden)

De dag beginnen met Fondry des Chiens dat moet wel pret opleveren, ondanks het mindere weer en de weinige waarnemingen als direct gevolg hiervan (overdag in nis). Aan fopjes en andere flauwe mopjes geen gebrek... Esther Polyester, grondbemester, sfeerverpester, Marie Barbie, Suzy Bloedtransfusie vormen slechts een kleine greep uit de serie zeer hoogstaande naamsverbasteringen. Alsof in een bui van spitsvondigheid en originaliteit kregen de kampdeelnemers ook een nieuwe naam opgespeld: Umtsichek, Tiny,... Een twijfelachtige Kruisbek vloog over en op de grond traptten we lustig op de Witte krodde. Ons van geen kwaad bewust stonden we blijkbaar plots in een tuin, dit viel geenszins in de smaak van de bewoner. Een Waalse kolère en heuse achtervolging was te aanschouwen. Over de middag persten we tijdens een sessie armworstelen de laatste krachten uit onze vege lijven... Katrien bleek the Female winner, de kamp tussen Reinhout en mezelf bleef met pijn in de rechterarm der beide partijen onbeslecht.

De namiddag bracht ons naar Roche à l'homme en Tienne de Paquis, onderweg zorgde een Wolfsmelk eventjes voor discussie, uiteindelijk werd ze beslecht in het voordeel van Amandelswolfsmelk. Boven vonden we dan datgene waar we allen naar verlangden: Wildemanskruid! Aldaar werden ook Wilde akelei, Zeegroene zegge, Vuurwants, Muizenoor gevonden. Terwijl de rest zich waagde aan een of ander pijnlijk spel waagde uw verslagger zich aan het knappen van een uiltje! Bij de afdaling van de Roche à l'homme langsheen de buccusbegroeiing (helaas niet in geometrische vormen gesnoeid...) vonden we ook nog Ruig viooltje, Ruige scheefkelk en een alweer voor discussiezorgende Aardbeiganzerik (is dat kleiner tandje in het

midden nu een goed kenmerk of niet?) Een Goudvink en een Sperwer onderhielden de vogelaars.

In de avond werd opnieuw een bezoek gebracht aan de groeve van Olloy alwaar iedereen, brandend van verlangen en teleurstelling van de dip de dag voordien, de Oehoe kon gade slaan. Doch de dag voordien zagen we hem onwaarschijnlijk veel beter maar dat spreekt natuurlijk voor zich.

De avond bestond uit het verorberen van grote hoeveelheden veel te lekkere lasagna, en hoe raadt u het karaoké! (in de vorm van een heuse contest!) Gelukkig werd er ook nog een spelletje gepokerd, een pintjen gedronken en waagden enkele apen zich met 21. Er werd nog een poging ondernomen om wat wild te spotten langsheen de Fondry maar helaas zonder resultaat...

Zaterdag 09 April

Vandaag zou er gewandeld worden van Dourbes naar Olloy enterug langsheen der rivier

Wildemanskruid (© Brecht De Meulenaer)

die z'n naam ontleent aan de streek: de Viroin. Akkerereprijs, Dag- en Avondskoekoeksbloem, Muskuskruid, Gamander sp., Moeraspirea, Wilde narcis, Kruipend zennegroen, Viltig kruiskruid en Mannetjesorchis! Het aanschouwen van al dit moois maakte ons allen hongerig maar het versterken van de innerlijke mens viel toch enigszins tegen, als het grootste deel van het toespis (voor jong en oud) blijktbaar op de kampplaats was gebeven. Kommer, kwel en scheldtirades aan het adres van de foer vormden het verdere verloop van de middagpauze! En terecht! Er werd nog tevergeefs gezocht naar Zevenster en Waterspreeuw. Maar Dotterbloem, massa's Bosanemoon, Eenbes en een IJsvogel maakten het plaatje ook wel mooi. We zochten onze intussen met een louter vriendschappelijke band verbonden Oehoe en loerden nog eens naar zijn mooie lijf. Op de terugweg langsheen de ruïne zagen we nog Kogelbloem, Steenbreekvaren, Eikvaren, Tongvaren, Vingerhelmbloem, Kruisbladwalstro en Zeegroene zegge.

Kogelbloem (© Brecht De Meulenaer)

Enkelen claimden een Waterspreeuw gezien te hebben. Nadat de verloren schapjes Sanne en Eliane teruggevonden waren, werd de tocht opnieuw kampwaarts aangevoerd waar het Laatste avondmaal ons reeds toelachte... De pannekoeken gedeeld en de pintjes gedronken. De volgende ochtend vertrokken enkelen reeds bij het eerste ochtendgloren, zo ook uw verslaggever van dienst. Het ware mooi geweest...

Mannetjesorchis (© Brecht De Meulenaer)

Brecht De Meulenaer
ans@jnm.be

Bronnen:

Uw allen één voor één fantastische deelnemers:

Bart, Bert, Céline, Eliane, Elke, Esther, Gorik, Iris, Jasmin, Katrien, Katrijn, Marie, Michiel, Olbaerd, Reinhout, Sanne, Suzy, Tina, ...

De groep (© Brecht De Meulenaer)

Vogels kijken in Syrië

Verslag van een dagje vogels kijken in Syrië

Syrië, het klinkt jullie wellicht niet direct als een goed vogelland in de oren. Toch heeft het enorm veel te bieden. Een groot deel van de oppervlakte van het land bestaat uit woestijn, die doorsneden wordt door de Eufraat en (helemaal in het oosten) de Tigris. Waar woestijn en rivier samenkomen, ontstaan erg interessante biotopen. Verder bezit het land bergen, naald- en loofbossen, oases,... De trekroute van Europa naar Afrika, die door talloze roofvogels, maar ook een hoop zang- en watervogels gebruikt wordt, loopt dwars door Syrië.

Uit onze reis heb ik één dagje uitgekozen, waarop we vogels gingen kijken rond het stadje Deir-ez-Zor, langs de Eufraat ongeveer 150 km ten noorden van de Iraakse grens. De omgeving is, in tegenstelling tot de rest van de Eufraatvallei, erg schaduwrijk door de vele bosjes, boomgaarden en hagen. In de buurt liggen ook een aantal afgesneden rivierarmen, zoals die van Muhaymiddah, die we in de namiddag bezocht hebben.

Om 6 uur ons bed uit, gauw een falafel in m'n bek gepropt en op weg naar de hangbrug over de Eufraat waar we onze excursie zouden beginnen. Schoon zicht, het ochtendzonnetje weerspiegeld in het water. De Cetti's zangers waren al van ver hoorbaar, maar de eerste topsoort liet niet lang op zich wachten... Een donker beest ter grootte van een merel vloog over onze hoofden naar een eilandbosje midden in de rivier. Niet veel later ging de vogel in het topje van een struik zitten. Onmiskenbaar, Witwangbuulbuul! Lekker! In 2001 heeft men ontdekt dat deze Aziatische soort ook hier in een heel klein gebiedje in de WP voorkomt. Wat later kwam er nog een ander exemplaar bij zitten en vervolgens vlogen er vier over naar de andere oever. Al gauw konden we ze aan de hand van

het typische buulbuulachtig gekwetter op verschillende plaatsen uit de struiken pikken. Drie vroege Roodstuitzwaluw-tjes trokken over onze hoofden naar het noorden. We besloten de bosjes op de kleine eilandjes in de Eufraat verder te onderzoeken. Naast de hopen Tjiftjaffen, Fitissen en een paar fluiters, sleurde Heidi er al gauw de eerste Draaihals uit. Een Woudaapje vloog in het riet aan de overkant. Op de rivier Meerkoeten, en af en toe een Bonte ijsvogel die onder de brug doorvloog. Ook veel Gierzwaluw. Na korte tijd ontdekten we op een van de eilandjes, de tweede zware soort: Iraakse babbelaar! Ook van deze is nog maar onlangs ontdekt dat ze in de WP voorkomt. Ze is eenvoudig te onderscheiden van de beide babbelaars die in de ANWB staan doordat ze veel minder gestreept is. De eerste vogels die we zagen waren vrij moeilijk: ze hipten rusteloos door het riet en lieten zich nooit lang bekijken. Aan de overkant van de Eufraat was er een kleine speeltuin, vanwaar er gigantisch veel vogelgeluiden kwamen. Gekraagde roodstaart was de eerste zangvogel die eruitkwam, gevolgd door een mannetje Buidelmees. Een vrouwtje vliegenvanger werd als Balkanvliegenvanger gedetermineerd. Een Nachtegaal/Noordse nachtegaal vloog voor m'n voeten de struiken in. Toen kregen we een vijftal Iraakse babbelaars in het oog die een zalig showtje voor ons opvoerden zo'n 5 meter van ons af! Terwijl we naar die beesten stonden te kijken, trok een vreemd, hoenderachtig geluid onze aandacht. Een geluid dat ergens diep in mijn geheugen zat. Zwarte frankolijn! Ik slaagde er nog in een glimp van het beest op te vangen, maar het rende snel de struiken in. Boven de rietkraag van een groter eiland in de Eufraat jaagde een Bruine kiek en vlogen twee Kwakken. Op de oever nog Meerkoeten, Waterhoentjes en een Watersnip. In het terugkeren passeerden we langs een tuintje, waaruit een vreemd gesnor

opsteeg. Toen de snoodaard verscheen bleek hij een Gestreepte prinia te zijn. Dit beest is strontalgemeen in heel Syrië, maar voor ons was het de eerste van de reis dus we waren er nog content mee. Verder nog een Grote lijster. De onderzoeksboomgaard waar het volliep met knappe studentes (de meeste helaas gesluierd, overigens is Deir-ez-Zor veel lossier op dit vlak dan het westen van Syrië), was ons volgende doel. De soort waar ik wel redelijk op geil, Indische rotsmus, was nergens te vinden, maar een ander geluid bracht mij in vervoering. De snelste der mussen, klein maar o zo fijn: Moabmus. Moest de dag hier geëindigd zijn, ze zou geslaagd geweest zijn, maar het was nog niet voorbij. Eenmaal je het geluid kent, blijken ze niet moeilijk meer te vinden, en de volgende Moabmus zat dan ook op een meter voor onze neus te zingen. De zoektocht naar Indische rotsmus ging uiteraard door, en leverde nog een Draaihals en een zwerm Spaanse mussen op, maar de klotzak was weer nergens te bespeuren. Na een ontspannend bezoek aan ons hotel (al

rabies ofzo) konden we er weer tegenaan, en vertrokken we per lift richting Muhaymiddah. Syrië is extreem gemakkelijk om te liften, je moet alleen opletten dat ze je niet proberen te ontvoeren. Een stop onderweg langs de Eufraat leverde nog een biddende Bonte ijsvogel op, een Kleine zilverreiger en twee Witvleugelsterns die boven de rivier foerageerden.

Muhaymiddah zag er op het eerste zicht belachelijk klein en slecht uit, maar dat komt doordat het moeras een hoefijzervorm heeft en voor het grootste deel aan ons oog onttrokken werd. Gelukkig kwam een vijftal Groene bijeneters ons gauw uit ons lijden verlossen. En er bleken redelijk wat Bonte ijsvogels boven het riet te bidden. Een Ralreiger zat nogal zielig tussen de russen. Overal rond ons zongen Balkankwikstaarten en Gestreepte prinia's. De Roodsterblauwborsten bleken nogal schuw. Nog geen twintig meter verder alweer een verrassing. Vier Witstaartkieviten bleken ineens vlak voor onze voeten te zitten. Een Hop verdween achter het riet.

Witwangbuulbuul (© Jaap Schelvis)

Ook hier Iraakse babbelaars in het riet. Een zalig ventje Witkopeend met blauwe bek zat naar ons te loensen vanop een stukje open water temidden de rietkragen. En toen begon de miserie. Kinders! In vergelijking met de ondingen die ik daar tegengekomen ben zijn onze ambetantste piepers makke schapen. Ze staan daar met dertig rond je te springen, gooien zich tegen je en gooien, al naargelang hun opvoeding, met stenen of stront. Dus neem een geweer mee als je vogels gaat kijken. Of maak gewoon dat je zo saai mogelijk bent. Maar goed, laat ik verder gaan. Nu kregen we in de mot dat het moeras vol Grijskoppurperkoeten zat. Op het water vree veel Slobeenden, Pijlstaarten, Witoogeenden en een koppeltje Krooneend. De steltlopers heb ik door die vorte kinders niet goed kunnen afkijken, de meerderheid was Kemphaan, ook Witgat en Oeverloper. En heel de tijd maar Bonte ijsvogels vlak boven onze kop. Eindelijk die bende koters achter ons kunnen laten en wat meer op 't gemak de boel afgezocht. Een viertal Poelruiters en heel veel Witte kwikstaart. Aan de binnenkant van het hoefijzer bleek zich een heel vreemd biotoop te bevinden. Allemaal kleine

heuveltjes, afgewisseld met kleine poeltjes. Wel, op bijna ieder heuveltje zat wel een Sporenkievit. Ik schat dat er in het gebied een achttal koppels Witstaart- en een veertigtal koppels Sporenkievit broeden. Met al die snotneuzen is de verstoring waarschijnlijk erg hoog. Onze rust duurde niet lang en weldra lagen we weer zwaar onder vuur en hebben we het maar afgetrapt.

Syrië is gemakkelijk te bereiken: er zijn vluchten naar Damascus die een 400-500 euro kosten. Leuker en veel goedkoper is met Corendon naar Istanbul vliegen (100 euro) en van daaruit per bus naar Aleppo reizen (25 euro enkel, ong. 19u). Syrië zelf is spotgoedkoop. En broodje falafel kost ong 0,08 euro, een goeie dubbele kamer 2-3 euro per persoon, een busrit van 300km 1,5 euro. Pinten daarentegen 2 euro, best meebrengen dus.

Brecht Verhelst
brecht@jnm.be

Vampieren worden zeldzaam

Binnen JNM en andere natuurorganisaties zien we de laatste jaren een explosieve toename van mensen die zich bezig houden met 's nachts rond te dolen met zo'n tikkend apparaatje, die in vochtige donkere kelders kruipen en zich ter kerke begeven. Na een grondig onderzoek bleek het niet te gaan om een of andere tropische ziekte (hoewel ik daar bij sommigen toch mijn twijfels over heb...) maar om een mysterieuze diersoort. Ze zijn op zoek naar vleermuizen! Met dit artikel wil ik eventjes verduidelijken waarom deze diertjes onze aandacht meer dan nodig hebben.

uitbreiding van het leefgebied van bepaalde soorten die vroeger enkel in grotten overwinterden, vb. Hoefijzerneuzen. Andere soorten die zich niet konden aanpassen, zagen hun leefgebied verkleinen.

Natuurlijke bedreigingen zoals predatie en ziektes zijn bij vleermuizen ongeveer nihil. Er zijn sporadische gevallen van predatie op vleermuizen bekend, maar deze zijn zo zeldzaam dat er niet kan worden gesproken van een bedreiging voor de vleermuizenpopulatie.¹ Rabiës kan een wat ernstiger probleem vormen. Uit een

onderzoek in Nederland bleek dat de ziekte slechts bij twee soorten voorkwam, namelijk bij Laatvlieger en Meervleermuis. Bij Laatvlieger is echter bij 20% van de onderzochte gevallen Rabiës vastgesteld. Bij Meervleermuis kwam het slechts sporadisch voor. Vleermuizen overleven de ziekte net zo min als andere zoogdieren. Enkele dagen na de besmetting volgt de dood.²

Grote hoefijzerneus (© Rollin Verlinde)

Net zoals veel diersoorten hebben ook bepaalde soorten vleermuizen zich aangepast aan het verstedelijkt landschap in Vlaanderen. In de loop van de tijd zijn hun natuurlijke verblijfplaatsen nagenoeg volledig verdwenen. Deze bestonden in onze streken waarschijnlijk voornamelijk uit holtes en scheuren in bomen. Deze plaatsen boden zowel een zomer- als winterverblijfplaats. Helaas moesten de bossen plaatsmaken voor landbouw en steden en verdwenen zo de oudere, geschikte bomen. Bepaalde soorten vleermuizen vonden in de menselijke bouwwerken een nieuwe verblijfplaats. Deze nieuwe verblijfplaatsen zorgden zelfs voor

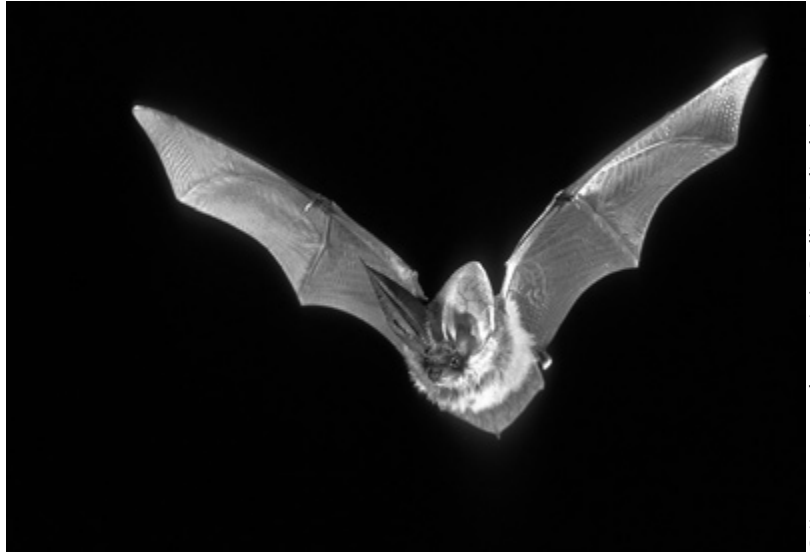
Natuurlijke veranderingen, zoals klimaatwijzigingen, zullen ongetwijfeld vleermuizen beïnvloeden. In het bijzonder deze die op de rand van het verspreidingsgebied leven, zoals Ingekorven vleermuis.

Degrootste bedreigingen voor de vleermuizen zijn echter direct of indirect van menselijke oorsprong. Vooral na de tweede wereldoorlog is er in West-Europa een zeer sterke terugval van de vleermuizenpopulatie waargenomen door een veranderd landgebruik, pesticiden, urbanisatie en de algemene achteruitgang van de natuur.³ Er zijn niet zo veel oude

gegevens bekend doordat vleermuizen in het verleden minder bestudeerd werden, maar de gegevens die bekend zijn geven een goed beeld van de achteruitgang in de loop van de tijd.

In de Groeve van Caster, gelegen op de grens van Vlaanderen, Wallonië en Nederland verbleven tot in de jaren '40 een kolonie van Vale vleermuizen van ongeveer 300 dieren, een kolonie Grote hoefijzerneuzen van ongeveer 150 dieren en een onbekend aantal Kleine hoefijzerneuzen en Ingekorven vleermuizen. Deze kolonies waren in de jaren '70 reeds volledig verdwenen. In West-Frankrijk verdween er in minder dan tien jaar tijd een kolonie van 7000 Schreiber's vleermuizen.

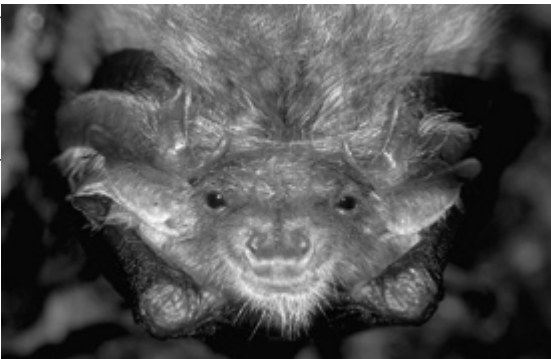
Grijze grootvleermuis (© Rollin Verlinde)

de kans om holtes te vormen en langzaam af te sterven omdat vallende takken een gevaar kunnen zijn voor passanten. Bepaalde vleermuizen zoals de Bosvleermuis en Rosse vleermuis gebruiken echter enkel boomholtes als verblijfplaats. Het verdwijnen van holle bomen zorgt dan ook voor een vermindering van deze populaties.

Het verlies van zomerverblijfplaatsen door gelijk welke methode, zij het verwijdering van gebouwen, afsluiting van invliegopeningen of behandeling met toxische stoffen, is een potentiële bedreiging voor de populatie. Als de soort bepaalde eisen aan hun verblijfplaats stelt die moeilijk te vinden zijn en ze worden verplicht om een andere verblijfplaats te koloniseren die minder geschikt is, dan kan dit ten koste gaan van een succesvolle voortplanting. Belangrijker nog is de afstand tussen de nieuwe verblijfplaats en een goed foerageergebied.

De landbouw heeft een enorme invloed gehad op de verandering van de habitats. De uitbreiding van de bevolking heeft als gevolg dat de landbouw meer voedsel moet leveren. Dit heeft geleid tot intensivering van de landbouw waarbij een hoog meststoffen- en pesticidengebruik onontbeerlijk is.

Grootvleermuis (© Yves Adams)

De zomer- en winterverblijfplaatsen verminderen zowel in de kwantitatieve als kwalitatieve zin.

In bossen met een economisch doeleinde worden de bomen geveld voordat er zich holtes kunnen ontwikkelen omdat ze dan hun economische waarde verliezen. Ook andere bomen zoals in openbare bossen, parken en lanen kregen tot voor kort niet

De schaalvergroting van de landbouw zorgt voor het verdwijnen van de kleine landschapselementen.

Het meststoffengebruik zorgt voor een vermisting van de grond en eutrofiëring van het oppervlaktewater. Deze zorgen op lange termijn voor een daling van het voedselaanbod voor vleermuizen.

Het gebruik van pesticiden resulteert in een daling van de insectenpopulatie waardoor een geringer voedselaanbod optreedt. Vleermuizen krijgen deze toxische stoffen via verontreinigd voedsel naar binnen. Omdat vleermuizen iedere nacht zo'n 30% van hun eigen lichaamsgewicht aan insecten eten, krijgen zij grote hoeveelheden toxische stoffen binnen. Het gevaar voor individuen en populaties verschilt per stof en is onder andere afhankelijk van de accumulatie in organen en vetweefsel en de giftigheid van de stof.

België heeft het dichtste wegennet

ter wereld. Dit heeft ook invloed op de vleermuizenpopulatie. De wegen zorgen namelijk voor een versnippering en verkleining van de habitat. Ze zorgen voor lichtpollutie die voor sommige populaties zoals de Hoefijzerneus fataal kan zijn.

Door de uitbreiding van steden en de omliggende industriezones verdwijnen ook veel habitats van vleermuizen. Deze zorgen ook voor pollutie van lucht, bodem en water. Vooral de pollutie van water is duidelijk merkbaar bij vleermuizen. De Watervleermuis jaagt namelijk voornamelijk boven water. Als het water echter in dergelijke mate vervuild is dat er geen insecten meer voorkomen, dan verdwijnt ook de populatie Watervleermuizen in dat gebied.⁴

Onbewust doden van vleermuizen komt geregeld voor. Bij werkzaamheden aan gebouwen worden dikwijls producten en technieken toegepast die dodelijk zijn voor de aanwezige vleermuizen. Ook bij het kappen van bomen komt het voor dat

men een kolonie vleermuizen middendoor zaagt. Bewuste verdelging kwam in het verleden voor. Vleermuizen werden dikwijls geassocieerd met het kwade en werden daarom dan ook bestreden. Dit is echter ongeveer volledig verdwenen.

Vleermuizen planten zich heel traag voort en krijgen slechts één jong per jaar. Dit zorgt er voor dat bedreigende factoren een grotere invloed hebben op de vleermuizenpopulatie dan op andere diersoorten die zich sneller voortplanten. Bedreigende factoren komen dikwijls samen voor en versterken elkaar.

Een typisch voorbeeld hiervan is de Vale vleermuis. De ontwikkeling en groei van de jongen hangt sterk af van een hoge omgevingstemperatuur. De dieren zorgen normaal zelf voor een geschikte temperatuur door in groep te hangen en de dichtheid van de groep te regelen. Door het verdwijnen van

Vale vleermuis (© Rollin Verlinde)

geschikte jachtgebieden is het aantal dieren afgenomen. Dit heeft tot gevolg dat het steeds moeilijker wordt om de temperatuur in de groep te handhaven waardoor het voortplantingssucces afneemt. De combinatie van kleinere kolonies en een afnemend voortplantingssucces leiden uiteindelijk tot het uitsterven van een lokale populatie.

Al deze factoren zorgen ervoor dat, net zoals veel natuurwaarden in Vlaanderen, de vleermuizenpopulatie zich op veel plaatsen niet meer kan handhaven zonder menselijke ingrepen.

Bert Pecceu
bert_pq@hotmail.com

Met dank aan vildaphoto voor de foto's.

Bronnen:

- 1 Bekker, J.P. en Mostert, K., Predatie op vleermuizen in Nederland, Lutra, 1991, nummer 1, september, p. 1-26.
- 2 Kapteyn, K., Vleermuizen in het landschap, Schuyt en Co, Haarlem, 1995, 223 p.
- 3 Hutson, A.M., Action plan for the conservation of bats in the United Kingdom, Remtox, London, 1993, 48 p.
- 4 Hutson, A.M., Action plan for the conservation of bats in the United Kingdom, Remtox, London, 1993, 48 p.

Grote hoefijzerneus (© Rollin Verlinde)

Oplossing Mystery Competition 8

Onze PWG Mystery-soort was geen plant maar ik denk dat, dat wel was af te leiden uit de tip van onze redacteur. Jullie zagen waarschijnlijk ook wel dat het noch een Vliegenzwam was, noch een Judasoortje. Toch moeten we toegeven dat we het jullie wat moeilijker gemaakt hebben door niet de volledige foto te tonen.

Dat paddenstoelen een aparte groep zijn en niet tot de planten behoren wisten we al langer. Zo hebben niet alle vruchtlichamen van de paddenstoel de typische vorm van een steel met daarop een hoed. Onze Mystery-soort is een buikzwam. Bij Buikzwammen worden de sporen in het inwendige gevormd. Als het vruchtlichaam rijp is, stuiven de sporen als vulkaantjes op uit het vruchtlichaam bij aanraking. De Aardappelbovist en het Heksenei dat uitgroeit tot de welbekende Stinkzwam behoren ook tot de Buikzwam. Maar het genus van onze foto is Aardster (*Geastum*).

Aardsterren komen uit de grond als een bol waarna de buitenste wand zich ontvouwd in 5 tot 7 slippen. Bij het ontvouwen komt er een ongesteelde stuifbal vrij waarin de sporen rijpen. De paddenstoel zit nog vast in de grond, maar de slippen krullen verder omlaag tot voetjes en zo verheft de aardster zich en komt los van de grond. Rond de stuifbol is er nog een kraagje te zien, dat is een minder elastische zone die de omkrullende slippen niet kan volgen en daardoor losscheurt.

Als de sporen in het bolletje gevormd worden en rijp zijn gaat er bovenaan de stuifbal een franjeachtig gaatje open. Regendruppels zorgen voor de verspreiding van de sporen. Bij een regenbui spatten de zware druppels op de bol en zo komen de zeer fijne sporen in wolkjes vrij. De sporen verspreiden zich en vormen op een geschikt plekje bolletjes voor het volgende jaar. Sporen van Aardsterren en alle andere Buikzwammen zijn waterafstotend, ze verkleven niet als het vochtig is. Vandaar dat je bij een regenbui wolkjes van de sporen kan zien opstijgen. Terwijl de sporen van Plaatjeszwammen aan elkaar kleven als ze nat zijn.

De beschrijving van deze soort is deze van onze Mystery-foto en trrrrrrrrrrrmmmm onze paddenstoel is een Gekraagde Aardster (*Geastum triplex*). Je kan in de vroege herfst op zoek gaan naar deze soort in loofbossen en gemengde bossen.

We kregen twee juiste inzendingen: namelijk Valérie Lehouck en Bram Sercu. De onschuldige hand trok *Bram Sercu* als winnaar eruit. Proficiat!

Gekraagde aardster © Martine Van Audenhove

Wil je het onbekende terrein van die kleurrijke hoeden, brekende steeltjes, plaatjes, buisjes of gaatjes van dichterbij bekijken dan is er voor jullie het Paddenstoelenweekend van 21 tot 23 oktober 2005 met de PWG.

In het najaar van dit jaar gaat de PWG ook helpen met het paddenstoelenproject van Natuurpunt, maar daar gaan jullie nog meer van horen in volgende publicaties, dus hou het in de gaten.

Tot op een van de activiteiten,
De PWG

Referenties:

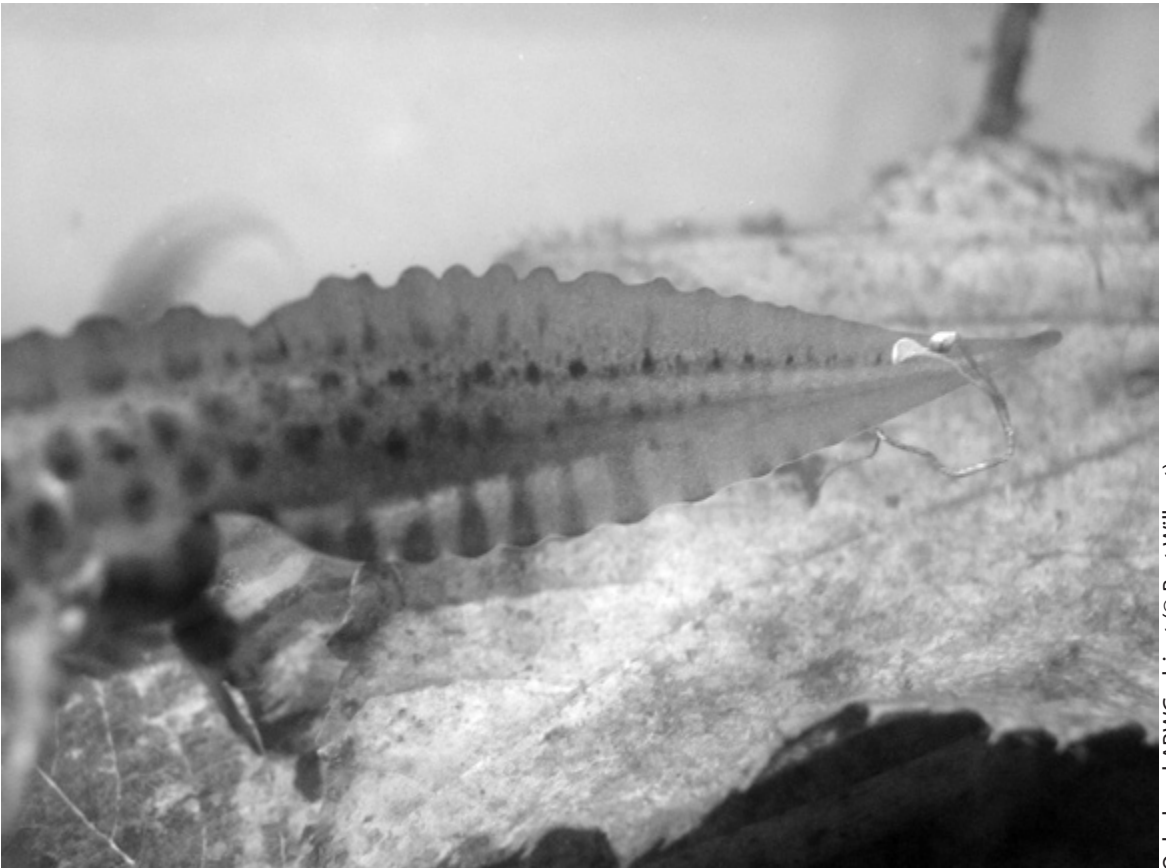
- www.ivn-eeeland.nl
- De grote paddestoelengids voor onderweg – Ewald Gerhardt

Mystery Competition 9

Deze keer een mysteriefoto van de ARWG. Moeilijk is het in elk geval niet... Ik zou zelf durven zeggen doodgemakkelijk... Het kan dan ook alleen maar een kikker, pad, wormsalamander, salamander, hagedis, slang, schildpad, krokodil of brughagedis zijn.

De foto is dit jaar in België genomen. Weet je het direct of wil je een gokje wagen, stuur dan een mail met het juiste antwoord naar arwg@jnm.be

Onbekend ARWG-object (© Bert Willaert)

Le coin mythologique

Dat de Romen rare jongens waren, dát wist iedereen al van Obelix, maar dat ze bepaalde planten en bomen lieten ontstaan uit mensen, wist je dat al?

Zo'n 1965 jaar geleden al pende de dichter Ovidius in z'n beroemde *Metamorfoses* of *Gedaanteverwisselingen* een verhaal neer over het keukenkruid dat tussen de gestoofde worteltjes, in de soep en in stoofpotten wordt gedraaid: de Laurier.

Over de Laurier: deze al in de oudheid gekende en favoriete boom ofte *Laurus Nobilis* is naast hetgeen je zelf allemaal aan deze plant kan zien (sla eens een flora of zo open, ik hoef hiermee geen Bertrams te vullen) polygaam. Hij kan terzelfder tijd mannelijke bloemen, vrouwelijke en hermafrodiete (prachtig toch, die etymologie!) bloemen hebben. De bloem die klein is en geel of groenachtig wit van kleur, wordt gevolgd door een donkerrode bes met één pit, ongeveer zo groot als een kleine druif.

In de in nevelen gehulde mythologische tijden achtervolgde Apollo, de zonnegod, in bovenvermelde *Metamorfoses* met grote hardnekkigheid de nymf Daphne, die hem bleef afwijzen. (Amor met zijn welbekende pijltjes zat er voor iets tussen) Dit duurde voort tot de goden haar genadig waren en haar veranderden in een Laurierboom. In Griekenland noemt men deze nog steeds de Daphneboom.

Hieronder enkele verzen (r 485-559) uit J. Scheuers in 1923 geschreven vertaling.

485 Vleierend met de armen den hals van vader Peneüs omvattend,

Zegt zij: "Mijn dierbaarste vader, vergun mij ten eeuwigen dage

Jonkvrouw te blijven, als vroeger haar vader Diana vergunde!"

Wel stemt hij toe, maar uw schoonheid zelve verbiedt dat uw wensch gij

Zult zien vervuld: met dien vorm is wat gij begeert, niet veréénbaar.

490 Phoebus haar mint; als hij Daphne aanschouwt, hij haar wenscht te bezitten,

En wat hij wenscht, hij ook hoopt: zijn eigen orakel misleidt hem.

Als in de luchtige stoppels, na 't snijden der aren, de vlam slaat,

Zoo, als de hegge ontbrandt, wanneer des onachtzamen reiz'gers

Toorts te nabij kwam, of hij die des morgens heeft achtergelaten,

495 Zoo staat Apollo in gloed, die hem tot in 't diepst van het harte

Blakert, en voedt hij met hoop een onbeantwoorde liefde.

Ziende die lokken, die langs den hals haar in wanorde zwieren,

Vraagt hij zich hoe die, gekamd, haar tooien zouden. Haar oogen

Schitt'rend van vuur als de sterren hij ziet. Hij ziet kussen, waarvan hem

500 't Aanzien alleen niet voldoet. Hij prijst ook haar vingers, haar handen,

En de voor meer dan de helft ontbloote armen bewond'rend,

Acht hij, wat nog bleef bedekt, nog schooner. Maar sneller dan 't luchtig

Windje zij vlucht, zelfs niet toeft, wanneer hij de woorden haar toeroept:

"Blijf, o Peneïsche nimf! Ik bid u: geen vijand vervolgt u,

505 Blijf toch! Wanneer voor den wolf vlucht het lam, voor den leeuw vliedt de hinde,

Als voor den adelaar vluchten de duiven met trillende wiken,

Wijken hun vijand zij! Mij geeft liefde slechts reden tot volgen.

Wee mij rampzaal'ge, als voorover gij stort en uw leden, die niets mag

Deren, aan doornstruiken kwetst en ik u de oorzaak van pijn ben!

510 Ruigte bedekt er den grond, waar gij treedt. O, beteugel uw snelheid!

'k Smeek het u, matig uw vlucht: ikzelf zal dan langzamer volgen.
Vraag dan toch wie u bemint! Geen arme bewoner der bergen
Noch ook een herder ben ik; evenmin ook van schapen of hoornvee
Need'rig bewaker ik ben. Gij weet niet, o dwaze, gij weet niet
515 Wien gij ontvlieft, en waarom! Mij noemen de landen van Delphi,
Van Claros en Tenedos en van Patara hunnen gebieders!
Jupiter's zoon ben ik. Mij behoort de verklaring der toekomst,
En van wat was en wat is. Door mij paren zang zich en snaren.
Zeker van 't doel is mijn pijn; slechts zekerder nog was die ééne
520 Schicht, die in 't ledige hart mij toegebracht heeft deze wond!
Ik de geneeskunst vond uit, en heel de wereld mij brenger
Noemt van haar heil; overal is der kruiden kracht me onderworpen.
Wee mij, dat mij van de min geen enkel kruid kan genezen,
Dat aan den Meester de kunst, die anderen helpt, niet kan baten!"
525 Meer nog te spreken hij poogt, maar met angstigen loop des Peneüs'
Dochter ontvlieft en hem zelf laat staan in het midden der rede.
Zoo vooral scheen zij hem schoon! De luchtstroom ontbloot haar de leden,
En in den tegenwind fladd'ren de achterwaarts waaiende kleed'ren.
En achteruit blaast de luchtige bries haar de zwierende lokken.
530 Schooner nog is ze in haar vlucht. Maar de jeugdige God wil niet langer
Vleiende woorden verspillen, maar als door de Liefde hij zelf wordt
Aangespoord, hij op haar voetsporen volgt haar met haastige schreden.
Zoo, als in 't ledige veld de Gallische jachthond een haas ziet,
Tracht hij door snelheid van voet dien buit te vermeest'ren; maar deze
535 Zoekt mede in snelheid zijn heil. De eerste, als het ware aan hem hangend,
Meent hem te vatten en raakt met den grijpenden muil haast zijn sporen,
De ander in twijfel verkeert of hij wordt gegrepen; maar toch hij
Nog aan den beet van den bijna hem rakenden bek weet te ontkomen:
Zoo ook de God en de nimf: hij door hoop, zij door angst is snelvoetig.
540 Maar de vervolger, wiens kracht door de vleug'len van Amor verhoogd is,
't Snelste is, en gunt haar geen rust, en weldra den rug van de vlucht'ling
Bijna hij raakt, en heur haar, op de schouders verward, voelt zijn adem.
En als de kracht haar ontzinkt, verbleekt zij en als door de snelheid
Uitgeput ze is van haar vlucht en de golven zij ziet des Peneüs,
545 "Vader!" zoo hijgt zij; "breng hulp, als uw water nog godd'lijke kracht heeft
547 En door verand'ring ontnem mij den vorm, die teveel hem behaagde!"
Nauw'lijks voltooid is 't gebed, of dofheid haar zinkt in de leden,
En haar de teedere borst met luchtige schors wordt omgeven,
550 De arm haar tot takken vergroeit, in blaad'ren verand'ren de haren,
Wijl haar de voet, juist zoo snel, in taaie wortels verward raakt,
En haar een kruin dekt 't gelaat: slechts daarin de glans bleef behouden.
Zóó zelfs haar Phoebus bemint. Als de rechterhand hij op den stam legt,
Voelt hij nog onder de jeugdige boomschors het harte haar kloppen;
555 En haar de takken, als waren 't haar leden, met de armen omvattend,
Kust hij het hout; maar ook 't hout nog steeds zoekt zijn kussen te ontwijken.
"Daar", spreekt de God, "gij nu nooit tot echtgenoot meer mij kunt worden,
Blijf dan ten minste mijn boom! Voor eeuwig blijft gij, laurierloof,
Mij aan de lokken, den cither, mijn koker der pijlen ten sieraad!

Wat er verder over onze Laurier in mythische of antieke context nog te vertellen valt?

In de oudheid gebruikte men in Griekenland en Rome Laurierbladeren en twijgen om er diegene, die als overwinnaar uit de strijd kwam, mee te kronen. De kampioenen van de Olympische spelen die in 776 v Chr. gesticht werden, droegen kransen van Laurier.

In Rome was de Laurier niet alleen een symbool van heerlijkheid, maar hij genoot ook de reputatie een goede beschermer te zijn tegen onweer en bliksem. Men zegt dat keizer Tiberius (42 v Chr. – 37 na Chr.) zoveel geloof hechtte aan deze veronderstelling, dat hij tijdens onweer een lauwerkrans op zijn hoofd zette en zich onder zijn bed verstopte;

Van keizer Nero (eerste eeuw na Chr.) vertelt men, dat hij naar Laurentium vluchtte toen de pest uitbrak, om zijn gezondheid in stand te kunnen houden door lucht in te ademen, die gezuiverd was door Laurierbomen.

Wanneer Romeinse legioensoldaten een veldslag gewonnen hadden, veegden ze met Laurierbladeren het bloed van hun zwaarden en lansen. Dit was een gebaar van boetedoening. Hoewel de Laurier in Italië beschouwd werd als een beschermer en geluksbrenger, bestond er een bijgeloof dat er een grote ramp zou gebeuren, wanneer deze bomen doodgingen. Geen wonder dat de bewoners van Padua dit geloof lange tijd bleven aanhangen, want in 1629 brak daar, direct nadat de Laurierbomen in de stad ziek waren geworden en doodgegaan waren, de pest uit.

Laten we dus snel nog wat Laurier in ons eten doen.

Salve!

Heleentje
heleentje@jnm.be

Kruidige noot

*Wond-eren zijn de wereld nog niet uit
Een kruidenpraatje over smerige
wortels*

Opeenzomerse excursie door het Vlaamseland kom je Smeerwortel (*Symphytum officinale*) zeker en vast tegen. Deze wonderplant met ruwe bladeren, witte of paarse bloemen groeit het liefst op vochthoudende tot natte, zonnige maar ook halfbeschaduwde plekjes. Wie de EHBO-kist wel eens wil vergeten, knoopt deze kruidige noot best in zijn oren.

Over Smeerwortel en de vermeende magische krachten van deze plant zijn al meters boeken geschreven en worden de meest waanzinnige mirakelverhalen rondverteld. Zonder de

ambitie te hebben hier in een kruidige noot alles over deze plant uit te doeken te doen, hier toch wat korte tips.

Al generaties voor onze tijd wisten mensen Smeerwortel te vinden om zijn helende werking bij kneuzingen, verstuikingen en breuken. Zoals de naam al verraadt, zit de kracht van deze plant vooral in zijn 'smerige' wortel. De witte vloeistof in de peen bevat de stof allantoïne, die het weefsel rond een wonde aanzet tot nieuw groei.

Smeerworteltinctuur:

Om de kracht van de wortel bruikbaar te maken, kan je een tinctuur maken. Neem een schop in de hand en fiets recht op de Smeerwortel af. Probeer de penwortel uit de aarde naar boven te halen. Was hem, snijd hem

in stukjes, doe 25 gram hiervan in een glazen bokaal of fles. Giet er 200 ml alcohol van 60 % over en sluit af met een deksel. Laat drie weken op een warme plek staan, en probeer elke dag de fles even om te schudden. Na drie weken zeef je de wortel eruit, en kan er een etiket met 'smeerworteltinctuur' op de fles.

blijft zitten. Een allereerste kennismaking met Smeerwortel kan in het eerste kwartier niet zo'n deugddoend effect hebben als verwacht, maar zet even door en na een paar uur voel je vast de weldadige werking. Vervang het kompres drie keer per dag.

Smeerwortel (© Jan Claes)

Zeker op werkkampen komt zo'n tinctuur als geroepen om allerlei wonden op te lappen. Let wel dat je eerst een beschermende laag zalf (bijvoorbeeld calendula-balsem) aanbrengt, want de alcohol zou de huid wel eens kunnen irriteren. Best vervang je het kompres drie keer per dag.

Smeerwortelkompres

Wie al die alcohol niet zo ziet zitten, kan ook gewoon met de bladeren werken. Dit lukt natuurlijk alleen in de lente en de zomer. Heb je een enkel verstuikt, een knie gekneusd, ... dan levert Smeerwortel een kant en klaar medicijn.

Pluk een vergiet vol smeerwortelbladeren. Snijd of hak ze heel fijn, doe er een paar druppels olijfolie bij en maak de pasta smeug door er wat warm water (niet te veel!) aan toe te voegen. Breng deze pasta terwijl ze nog warm is aan op de pijnlijke plek. Dek af met een doek of windel, zodat het kompres goed

Smeerwortelbladeren

Net zoals netels, zevenblad of paardebloem, kan je ook de frisse, jonge blaadjes van Smeerwortel in slaatjes verwerken, in je pannenkoekbeslag draaien, of er aardappelpuree mee opvrolijken. Wie na een week plaggen met een gebroken rug thuis komt, maakt snel een aftreksel van smeerwortelbladeren. Hiervoor doe je het ruwe groen in een emmer, en giet er kokend water over. Laat 20 minuten staan, en voeg dit brouwsel toe aan een warm bad. Gegarandeerd kom je met een nieuwe rug vol energie uit het bad!

Kruidenkriebels altijd welkom bij

Sarah Lefevere
sarahlefevere@yahoo.com

Natuurreservaten in hun blootje

*Walsbergen,
een floristische parel binnen de Gete-
vallei.*

1 Situering

Walsbergen is een gehucht in de gemeente Linter, een landelijke gemeente gesitueerd in de driehoek Tienen – Diest - Sint-Truiden. Geografisch gezien bevindt Linter zich op de grens van het Hagelands Heuvelland en het Plateau van Haspengouw en behoort tot Zandig en Zandlemig Hageland. Linter wordt doorsneden door de vallei van de twee Getes (Grote en Kleine Gete). Het natuurgebied situeert zich tussen deze twee waterlopen. Qua bodemprofiel is de alluviale vlakte met zijn lage, zeer natte komgronden voornamelijk opgebouwd uit ijzerhoudende kleiige leem met een relatief hoog kalkgehalte. Op sommige plaatsen treft men zware klei aan, zoals op de heuvel tussen Melkwezer en Wommersom, alwaar *Walsbergen* is gelegen. De eerste watervoerende laag zorgt voor de aanvoer van kalkrijke kwel.

Natte graslanden waren vroeger abundant aanwezig binnen de vallei. Momenteel heeft de gemeente een dominant landelijk karakter (70% van haar oppervlakte bestaat uit agrarisch gebied). Dit is ook te merken! Waar zich vroeger rijke haag- en houtkanten bevonden, treffen we nu prikkeldraad aan. Hier en daar zijn enkele waardevolle kleine landschapselementen bewaard gebleven, zoals duidelijk te zien in het nabijgelegen

natuurreservaat *Doysbroek*. Ook aan bossen was er zeker geen tekort (cfr. Ferraris 1777). Vandaag blijft hier niet veel meer van over... Inheemse boomsoorten moesten plaats ruimen voor populieraanplantingen, die op hun beurt de vallei sterker draineerden. Een bijkomend effect is een verrijking van de bodem door de grote hoeveelheid baldval die Canada-populieren produceren. Uiteindelijk zorgde de ruilverkaveling Melkwezer (1995) dat de resterende KLE's verdwenen alsook voor de betonning van de meeste veldweggetjes. Het fietsparadijselijke aspect dat nauw samenhangt met dit uitgebreid netwerk van betonnen baantjes, kan als een positief neveneffect worden bekeken. Bovendien lag de verkaveling aan de basis van het ontstaan van twee natuurreservaten in Linter: *Walsbergen* te Wommersom en *Doysbroek* te Linter.

Moeraswespenorchis (© Victor Bos)

Grote muggenorchis (© Bert Willaert)

Volgens oude herbariumgegevens herbergde de vallei in het verleden soorten van het **alkalisch moeras** (*Grote muggenorchis*, *Moeraswespenorchis*, *Parnassia*,...). In welke mate er nog potentie (zaadbank) aanwezig is om dit sterk bedreigde vegetatietype tot ontwikkeling te laten komen, valt momenteel

niet in te schatten. Op enkele plaatsen zijn nog kwelindicatoren aanwezig. Het plateau van Walsbergen herbergt nog meer potentie voor de ontwikkeling van een specifieke flora aangezien zij grotendeels buiten de invloed van de intensieve landbouw valt. Blauwe, Geelgroene en Zwarte zegge, Blauwe knoop, Tormentil, Zilverschoon, Knoopkruid, Veldrus en enkele soorten orchideeën (Brede wespenorchis, Brede orchis en Rietorchis) blijken hier goed te gedijen. Hierdoor benadert Walsbergen het zeldzame biotooptype *blauwgrasland*.

Ornithologisch is de vallei belangrijk voor broedvogels zoals Wulp, Roodborsttapuit, Blauwborst, Sprinkhaanzanger, Veldleeuwerik, Grauwegors en Geelgors. Ook Kamsalamander en Levendbarende hagedis blijken er goed te gedijen.

Grauwe gors (© Brecht De Meulenaer)

2 Biotopen en typering

Voor een relatief kleine oppervlakte (ca 12ha) treft men binnen Walsbergen toch een aantal interessante biotopen aan:

Het bos is een waardevol **plateaubos**. Het betreft een zuur Eiken-Beukenbos met een arme kruidenlaag, maar een zeer gevarieerde struik- en boomlaag. De grote hoeveelheid dood hout zorgt voor een rijke insectenfauna met Klein vliegend hert (*Dorcus parallelipipidus*) als opmerkelijkste soort. De relatief zeldzame Bostrechterspin (*Tegenaria sylvestris*) kan men er ook aantreffen. Het

Brede orchis (© Geert Spanoghe)

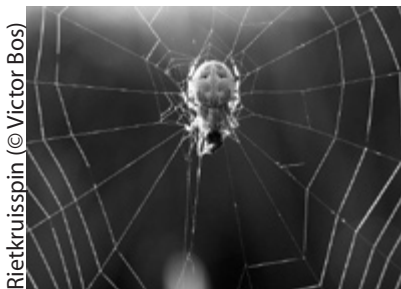
is de thuishaven voor typische bossoorten als Sperwer, Groene en Grote bonte specht, Boomklever en Boomkruiper. Ook Havik passeert wel eens de reveu.

De watertafel ligt in het gebied zeer hoog en komt op sommige plaatsen zelfs aan de oppervlakte. In de zure kwelzones heeft zich een **schraal grasland** ontwikkeld. Dit is het uitgelezen biotoop voor diverse soorten grassen en kruiden zoals Veldrus, Biezenknoppen, Ruige zegge, Blauwe zegge, Grote egelskop, Reukgras, Tormentil, Veldzuring, Wilde bertram, Grote en Kleine ratelaar, Kale jonker... Naast de uitgebreide veldruspercelen omvat Walsbergen ook *drogere hooiweides* met oa. Veldbies en Akkerdistel. Wat de arachnofauna betreft zijn de Veldwolfspin (*Pardosa proxima*), een soort typisch voor nattere graslanden, de Gewone pantserspin (*Alopecosa pulverulenta*) en de Gewone krabspin (*Xysticus cristatus*) noemenswaardig als indicators voor soortenrijke graslanden.

De **houtkanten** die het gebied afbakenen en doorsnijden zijn enerzijds belangrijk als bufferzone tegen landbouwinvloeden, en fungeren anderzijds als windscherm. Ten gevolg hiervan heerst er een temperend microklimaat op bepaalde plaatsen van het reservaat. Deze warme overhoekjes

zijn van belang voor heel wat insecten, vlinders in het bijzonder: onder andere Koevinkje (*Aphantopus hyperantus*) en Argusvlinder (*Lasiommata megera*), en bepaalde schaduwminnende planten zoals Bosandoorn. De houtkanten zijn van groot belang voor de avifauna en vormen een ideale nestgelegenheid en voedselbron. Matkop, Tuinfluiter, Zwartkop, Grasmus, Goudhaantje en Geelgors zijn resident aanwezig. Hiervan profiteert de Sperwer op zijn beurt. Boswilg, Schietwilg, Eenstijlige meidoorn, Zwarte els, Berk en Gewone es geven de houtkanten hun typisch uitzicht. Het struweel en de ondergroei bestaat voornamelijk uit opslag van wilg en braam.

De **poel** is gelegen in het schraal grasland met aan de rand struikopslag en braamstruweel. De rijke moerasvegetatie maakt de poel uiterst geschikt voor amfibieën. Groene en Bruine kikker zijn abundant aanwezig, maar ook de Kleine watersalamander is er thuis. De vegetatie bestaat ondermeer uit Grote egelskop, Wolfspoot, Moerasvergeet-me-nietje, Egelboterbloem, Watertorkruid, Waterpostelein, Pitrus en Mannagras. Tussen de hoger opschietende rietstengels maken de Gewone strekspinn (*Tetragnatha extensa*)

en de Rietkruisspin (*Larinoidea cornutus*) hun web. Onder het wateroppervlak treffen we Sterrenkroos aan. Waterschorpioen (*Nepa cinerea*) en andere waterwantsen (Notonectidae, Corixidae,...), Gewone geelrand (*Dyticus marginalis*), Schrijvertje (*Gyrinus narator*) watertorren (Hydrophilidae),... maken eveneens deel uit van het rijke waterleven!

3 Beheer

De toegepaste beheerstechnieken zijn drievoudig:

Kappen zorgt voor de nodige vormvariatie in de houtige begroeiingen en vrijwaart graslandpercelen van struweelvorming. Vooral de fauna heeft nood aan een gevarieerde vegetatie-opbouw. Gefaseerde kapbeurten creëren geleidelijke overgangen (zgn. *zoom- en randvegetaties*) tussen de kruidige begroeiing van de graslanden en de houtige begroeiingen van de haagkanten en het bos.

Het **hooibeheer** bestaat uit het maaien van vegetatie, het laten drogen en het afvoeren van het maaisel. Zodoende krijgen houtige gewassen geen kans tot vestiging, de bodem wordt verschaald en raakt niet bedekt met een dikke strooisellaag (verzilting). Indien strooisel zou accumuleren nemen plantensoorten als Grote brandnetel en Akkerdistel al snel de overhand. Het maaien te Walsbergen gebeurt met een maaibalk. Klepelmaaiers komen er niet aan te pas, omdat ze het maaisel verpulveren, wat het afvoeren van het hooi quasi onmogelijk maakt.

Door een **extensieve jaarrondbegrazing** wordt een zeer gevarieerde en structuurrijke begroeiing verkregen. Bij een juiste veedichtheid wordt het landschapstype (omgekeerde) *wastine* verkregen. Grasland, ruigte, struikgewas en bos kunnen hierdoor naast elkaar blijven bestaan. Afhankelijk van het type grazer worden bepaalde plaatsen sterker begraasd dan andere. De paden die de dieren gebruiken vormen de perfecte groeiplaats voor sommige pioniersplanten als Muizenootje. Op Walsbergen werd geopteerd voor Noordse fjordenpaarden. Deze eten naast grassen eveneens twijgen en boombast. Hierdoor hebben ze een belangrijke invloed op de struweelvorming. Door de toenemende oppervlakte aan

natuurgebieden in Vlaanderen, wordt de laatste jaren steeds vaker voor deze optie gekozen.

4 Daar gaan we dan...

Momenteel is het natuurgebied Walsbergen eigendom van de Vlaamse gemeenschap, met Natuurpunt vzw als beheerder (conservator Ward Schevenels, NP kern Linter). Als je ooit het Hagelands Plateau zou bezoeken, vergeet dan zeker niet langs Walsbergen te fietsen! Neem rustig de tijd om de prachtige graslanden te aanschouwen, geniet van de luidkeelse Tuinfluiter-zang, zoek een Veldwolfspin en vergeet vooral niet om een foto als bewijsmateriaal te nemen... Wie anders gelooft je als je later over zo'n natuurpracht komt te vertellen tegen je JNM-mededingers?!

Verder kunnen binnen de Gete-vallei nog enkele knappe natuurgebieden worden bezocht. Reservaat *Doysbroek* te Neerlinter (alwaar een toffe peer beheert...), met inbegrip van deelreservaat *Viskot* te Drieslinter, ligt op wandelafstand van Walsbergen. Hier kan je naast de drassige graslanden met hun typerende flora, ook Kamsalamander, Alpenwatersalamander, Ransuil, Kerkuil, Wielewaal, Roodborsttapuit, Blauwborst,

Bosrietzanger en Kleine karekiet veelvuldig aantreffen. Het beruchte *Heibos* (den Iwan zijnen oogappel) ligt hier eveneens op een boogscheut vandaan. Ook *Aronsthoek* te Geetbets/Rummen, *Het Vinne* te Zoutleeuw, *De Beemden* te Landen en het Wachtbekken te Hoeleden/Miskom zijn méér dan de moeite waard!

Weet je wat... maak er in één klap een weekendje van!!!

Gegroet en ttv

Kevin Lambeets

PS: ttv → erkende afkorting binnen JNM Oost-Brabant en Natuurpunt afd. Gete-Velpe voor "tot ten velde", alwaar ieder van ons met graagte vertoeft... En terecht!

Bronnen:

- Schevenels W. (2000). *Natuurgebied Walsbergen*. Terreinstudie cursus Natuurgids.
- Geebelen J. (1999). *Aanvraag tot herkenning van het natuurreservaat Het Doysbroek (Linter)*. Natuurreservaten vzw, vereniging voor Natuurbehoud in Vlaanderen.
- www.natuupunt-gete-velpe.netfirms.com
- www.natuurpunt.be

Binnenkort in het infocentrum

Gaasvliegen tabel voor de Benelux

Raak je stilletjes aan uitgekeken op Sprinkhanen, Libellen, vlinders? Op zoek naar een nieuwe uitdaging? Maar zware, duitstalige literatuur over Sluipwespen of wapenvliegen is niet aan jouw besteed? Dan is hier de oplossing! De Gloednieuwe JNM-Gaasvliegotabel voor de Benelux. Geen schrik er zijn niet zo gek veel gaasvliegen (Neuroptera), een twintigtal, bij ons en ze zijn eigenlijk allemaal vrij vlot in het veld te determineren. Dus op kamp iedereen met een gloednieuw tabelleken op stap!

De tabel zal 2 à 3 euro kosten en zal zeker tegen de kampenzomer in het infocentrum liggen.

Kort Kort Kort

Gokken op de albatros

Deze zomer hebben achttien albatrossen meegedaan aan een opmerkelijke wedstrijd. Tijdens de Ladbroke's Bigbirdrace vlogen de vogels van hun geboortegronden in Tasmanië naar de territoriale wateren van Zuid-Afrika, een afstand van 6000 kilometer. De albatrossen waren voorzien van satellietzenders zodat de vorderingen tijdens de race op de voet konden worden gevolgd. Iedereen kon op de website van Ladbroke's gokken welke vogel als eerste de finishlijn zou passeren. Aphrodite, van Jerry Hall bleek de wedstrijd op 5 augustus gewonnen te hebben. Zij had het eiland Mewstone bereikt. De albatroswedstrijd was zeker niet alleen een gokaangelegenheid. De publiciteit rond de wedstrijd werd door de organisatoren gebruikt om aandacht te vragen voor de gevaren waar deze zeevogels mee te maken krijgen. De inkomsten van de wedstrijd komen ten goede aan de bescherming van de zeevogels. Ook een team wetenschappers volgden de verrichtingen van de albatrossen nauwgezet.

Bron: www.ladbroke.com/bigbirdrace

Plantendiversiteit of zwammendiversiteit ?

Biodiversiteit je kan er haast niet naast, in alle werken over natuurconservatie, gaat het er wel over. Vaak wordt biodiversiteit onderzocht door te kijken naar makkelijk waarneembare soorten, en veel kleine en moeilijkere groepen worden vaak niet in rekening gebracht. Dat zij vaak toch een essentiële rol spelen heeft recent onderzoek nog maar eens aangetoond. Zo blijken symbiotische schimmels voor een groot deel verantwoordelijk voor de biodiversiteit in bijvoorbeeld graslanden. Naast een verhoogde diversiteit werd ook een sterke toename in biomassa van de planten waargenomen bij verhoogde aanwezigheid van symbiotische mycorrhiza-vormende schimmels. Symbiotische schimmels zorgen er dus expliciet voor dat er een groter aantal soorten voorkomt.

Bron: Nature

Boefen hier of op een ander

Vroeger werd altijd gedacht dat broedvogels van Arctische regio's de voedingsstoffen die ze nodig hebben voor hun eieren te kunnen aanmaken, reeds vergaren net voor de trek naar het noorden. Zodat ze als ze daar aankomen direct kunnen beginnen broeden, want de arctische zomer is kort. Uit recent onderzoek blijkt dit enkel van toepassing op grotere soorten.

Men spreekt van 'income breeders' en 'capital breeders'. Waarbij de eersten hun eieren produceren met recent opgenomen voedingsstoffen, van het broedgebied dus. En de tweeden gebruik maken van lichaamsreserves. Door gebruik te maken van stabiele koolstof-isotopen heeft men kunnen aantonen dat kleine steltlopertjes hun eieren produceren met nutriënten uit het broedgebied (income breeding). Voor deze kleinere vogels zou de kost van extra reserves mee te zeulen gedurende de trek niet opwegen tegen het mogelijke voordeel. Ganzen en andere grote vogels gebruiken echter de andere strategie (capital breeding). Grotere vogels hebben relatief minder reserves nodig om eieren te kunnen leggen. Daarenboven broeden grotere vogels meestal langer. Dus voor deze vogels heeft het (relatief) klein extra gewicht tijdens de trek, minder belang dan het voordeel van het vroeger kunnen beginnen broeden. Niet tegenstaande 'income breeders' hun nutriënten om hun eieren te kunnen opbouwen van hun broedgebieden halen, hebben zij natuurlijk ook de noodzaak om voor de trek voldoende vetreserves op te bouwen voor de trek zelf!

Bron: Reports of NIOO-KNAW

NWG Waarnemingsstunt

*Scherp je potlood op een punt voor de Waarnemingsstunt!
Stuur je waarneming in en win !*

Haha makker,

Heb jij op zolder ook nog zo'n stoffige ouwe doos met waarnemingsboekjes? Een schat aan relevante informatie die zo maar ligt te vergelen, zonde toch niet? Daar komt nu verandering in. Een centrale faunadatabank (*) met al die gegevens in, prachtig toch niet?

JNM werd bijna vergeten in dit project! JNM-ers zijn wel degelijk in staat grote hoeveelheden relevante data te verzamelen. Daar twijfelt toch niemand aan! Om dit te bewijzen schenken wij het project een geboortegeschenkje: massa's data. Ze zullen het geweten hebben dat de JNM er klaar voor is. JNM heeft de klassieke onhandige waarnemingsformulieren volledig vernieuwd en in één handig boekje gestoken! Deze stunt is enkel mogelijk met jouw waarnemingen! Laten we ze met de JNM daar eens een poepje aan ruiken en vul en masse die boekskes in! Op activiteiten, op kampen, op weekendjes. Altijd en overal met een waarnemingsboekskes weet men al!

Maar ook voor jouw werk staat er wat tegenover! De kampen of afdelingen met de best ingevulde waarnemingsboekjes maken kans op een fraai nwg-prijsje.

Binnenkort krijg je het boekje in uw afdelingspost, kampenpost, Bertram of op simpele aanvraag bij uw ANS. Scherp je potlood op een punt voor de waarnemingsstunt!

Invullen & doorsturen die handel! (naar "JNM-Bondssec, tav Brecht De Meulenaer, Kortrijksepoortstraat 192, 9000 Gent.)

Je kan niet langer wachten?

Niemand houdt je tegen je waarnemingen nu al door te geven!

Bedankt,
De NWG

(*) De faunadatabank is een project ontsproten aan het Instituut voor Natuurbehoud (IN). Om aan de nodige data te geraken ging het Instituut op zoek naar tal van partners, hierbij werd JNM bijna over het hoofd gezien. Net op tijd werden we bij het project betrokken. De onderhandelingen tussen de verschillende partners lopen momenteel nog steeds vrij stroef. Om onszelf meer ruggengraat te geven willen we aantonen dat wij wel degelijk een belangrijke speler zijn in de Vlaamse Natuurstudie Wereld. Het is dus een zaak van JNM-er! Dus verzamel die waarnemingen en geef ze vooral door! Leve JNM !

WAARNEMINGSBOEKESKE

BERTRAM 2 2005

APRIL-MEI-JUNI

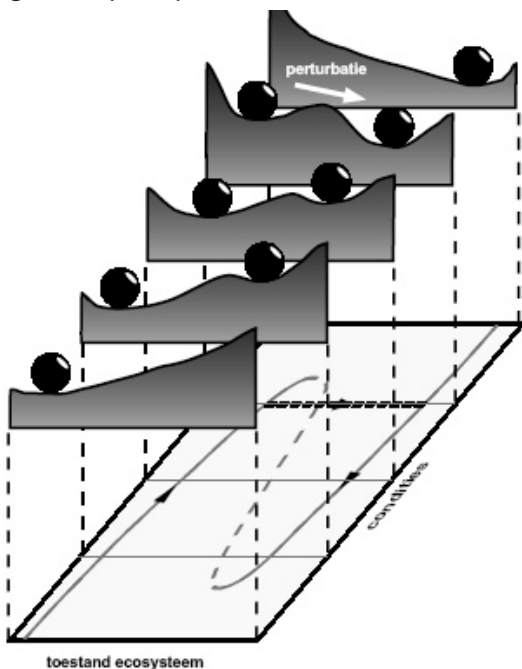
31

Ecologische veerkracht

Ecologische Veerkracht... wanneer is de rek eruit

Ecologische veerkracht, zo'n term waar je misschien niet direct aan denkt als je met je vlindernetje door de velden host op zoek naar eender welke koele soort, maar het is weldegelijk van belang en zowat overal speelt het een rol. Je zal het je misschien wel al eens afgevraagd hebben hoe het komt dat de impact van kleinere veranderingen soms zo groot kan zijn terwijl andere grove ingrepen soms geringe gevolgen lijken te hebben. Wat speelt hier? Ecologische veerkracht.

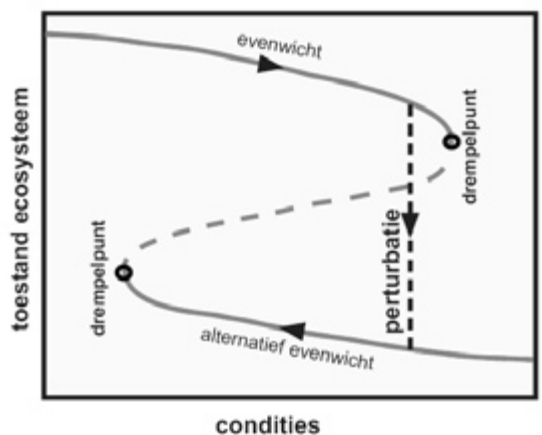
Vandaar dit artikeltje. Misschien een beetje theoretisch maar het geeft je inzicht in een zeer algemeen principe.

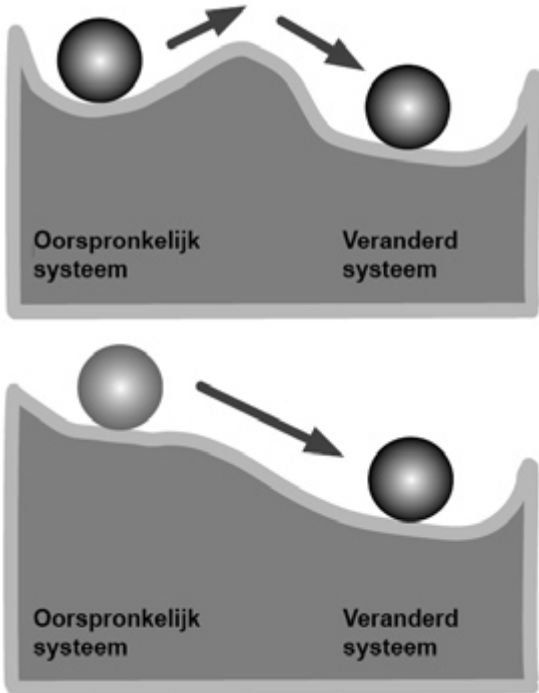
Het Berglandschapmodel. De balletjes liggen in de mogelijke evenwichten naar gelang de condities (af te lezen op het onderste vlak). Hieruit blijkt dat vooraan en achteraan (extreme condities) er maar 1 evenwicht mogelijk is. In alle nadere gevallen zijn er twee mogelijk. De condities van het systeem moeten dus sterk wijzigen opdat de drempel tussen de twee evenwichten laag genoeg is om erover te rollen. (door Olivier Heerwegh naar M. Scheffer)

De Theorie

Sinds jaar en dag tracht de mens de natuur te begrijpen en in wiskundige formules te gieten. Men zoekt naar verbanden en tracht aan de hand van allerlei factoren de respons te voorspellen. Soms bekomt men natuurlijk een mooi lineair verbandje aan de hand waarvan men haast op het zicht voorspellingen kan doen. Maar helaas zit de natuur zelden zo eenvoudig in elkaar, in tegendeel. Zeker in de ecologie zijn het aantal factoren die een invloed hebben dermate divers dat de verwerking ervan haast onmogelijk complex wordt. Een typische situatie is die waarbij een bepaald systeem gedurende lange tijd haast inert lijkt te reageren op de wijzigende omgevingsfactoren, tot ze op een kritisch punt gekomen zijn waar de impact plots zeer sterk is. Soms is het zelfs zo dat voor een bepaalde toestand twee verschillende stabiele evenwichten voorkomen, van elkaar gescheiden door een onstabiel evenwicht. (zie figuren). Dit heeft tot gevolg dat wanneer de omgeving stelselmatig verandert dit aanvankelijk weinig impact zal hebben. De situatie verschuift langsheen de curve naar

Een kleine wijziging van de condities (verschuiving naar rechts) kan soms een grote perturbatie teweeg brengen (voorwaartse verschuiving) naar een ander evenwicht. De terugwaartse verschuiving vereist dan juist weer een sterke terugdringing van de condities (naar links) (door Olivier Heerwegh naar M. Scheffer)

Het verlagen van de drempel tussen de twee evenwichten (door Olivier Heerwegh naar R. Roos)

rechts waarbij de Y-waarden (staat van het ecosysteem) slechts weinig veranderen. Tot op het kritische punt waar de hele zaak aan het rollen gaat en in het andere evenwicht belandt met een sterke verandering van de staat van het ecosysteem (wijziging in de Y-waarden). Wil men het systeem nu terug in de oorspronkelijke toestand brengen dan volstaat het niet de toestand net voor de grote verschuiving te herstellen want het ecosysteem bevindt zich in haar tweede evenwicht. De omgevingsfactoren zullen dus weer een heel eind teruggedrongen moeten worden wil de staat van het ecosysteem opnieuw significant verschuiven. Of om het in curve-taal te zeggen de omgevingsfactoren moeten sterk terug naar links verschuiven opdat het systeem opnieuw naar haar eerste evenwicht zou verspringen.

Het is misschien nog het best voor te stellen met een driedimensioneel 'berglandschap-model'

Het bultje tussen de twee evenwichtstoestanden wordt steeds kleiner en de helling alsmaar groter waardoor het balletje verrolt. (zie figuur). Het balletje blijft de hele tijd in het eerste evenwicht tot dat het heuveltje helemaal weg is en het naar het andere rolt.

Een andere manier van voorstellen is het kapsijzen van een kano. Als je tijdens het kanoën geleidelijk naar één kant leunt zal hij op een gegeven moment plotseling om kieperen en in een nieuw evenwicht terecht komen (onderste boven) om opnieuw in het eerste evenwicht terecht te komen zal je nu ook grote inspanningen moeten leveren. Het grote probleem bij dit soort van situaties is dat het zeer moeilijk te voorspellen valt wanneer zo'n systeem de onzichtbare drempel overschrijdt en omklapt!

Genoeg theorie, waar komen we dit nu tegen in de praktijk?

Voorbeelden

• Vertroebeling in meren

Een sterk vertroebeld plasje of beekje, u kent ze vast allemaal. Te wijten aan grote phytoplankton-bloei als gevolg van sterke eutrofiering (sterke toename aan nutriënten bv meststoffen). Maar het terugdringen van de nutriënten-input geeft geen directe opheldering naar de toestand voor de vertroebeling. Waarom? In helder water zorgen waterplanten voor een opname van nutriënten en vormen een bescherming voor phyto-plankton-etters (*Daphnia*) tegen predatoren zoals vissen. Daarnaast zorgen planten ervoor dat de bodem bijeen wordt gehouden. Als de nutriënten-influx dermate stijgt zodat phytoplankton de plantengroei verhindert, slaat het evenwicht om. Planten verdwijnen, phytoplankton-grazers worden gemakkelijk gepredeerd. Het aantal vissen stijgt, de bodem wordt omgewoeld op zoek naar bentische organismen. En we bevinden ons in het tweede evenwicht. Het lichtjes terugdringen van het nutriëntengehalte zal niet direct resulteren in de helder-water-

toestand. Een drastische ingreep zal nodig zijn, het massaal wegvangen van vis, of het zeer sterk terugdringen van de nutriënten kan de heldere toestand herstellen.

• **Woestijnen**

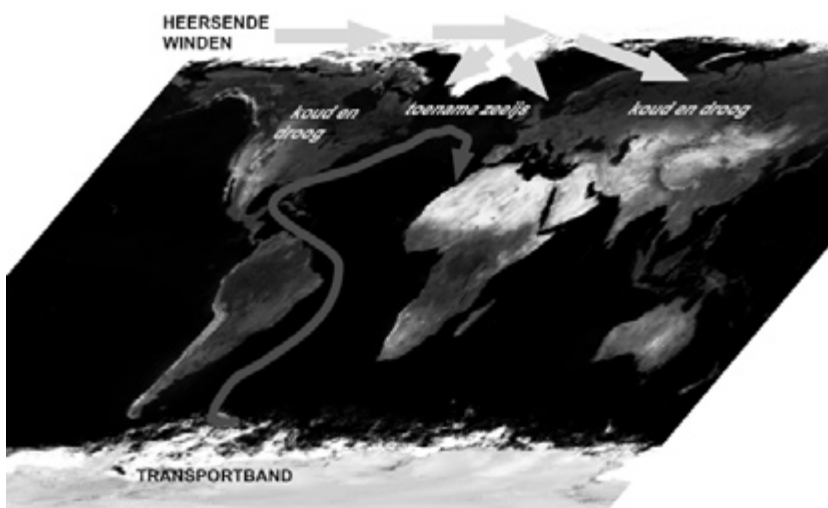
De woestijnvorming is volgens sommigen een van de grootste ecologische bedreigingen de dag van vandaag. Eens een gebied veranderd is in een woestijngebied lijkt kolonisatie door planten onmogelijk. Planten in droge gebieden houden zichzelf voor een grote mate in stand. Door het voorkomen van planten zal het zeldzame regenwater in de bovenste bodemlaag beter worden vastgehouden, hierdoor zijn de planten in staat het water op te nemen. In afwezigheid van planten, zal het zeldzame regenwater veel gemakkelijker in de bodem zakken en veel sneller verdampen. In een plantloos milieu zullen zich dus ook geen nieuwe planten kunnen vestigen... Een doodlopend straatje dus...

Maar het gaat soms nog verder. Sommige klimaatmodellen brengen de droogte in de Sahel in verband met het verdwijnen van de vegetatie. Meer vegetatie in de Sahel zou de hoeveelheid neerslag positief beïnvloeden. Zo zou de Sahara ongeveer 5000 jaar geleden van een groen landschap vol meren op vrij korte termijn omgeslagen zijn in een verzengend woestijngebied, als gevolg van een langzame

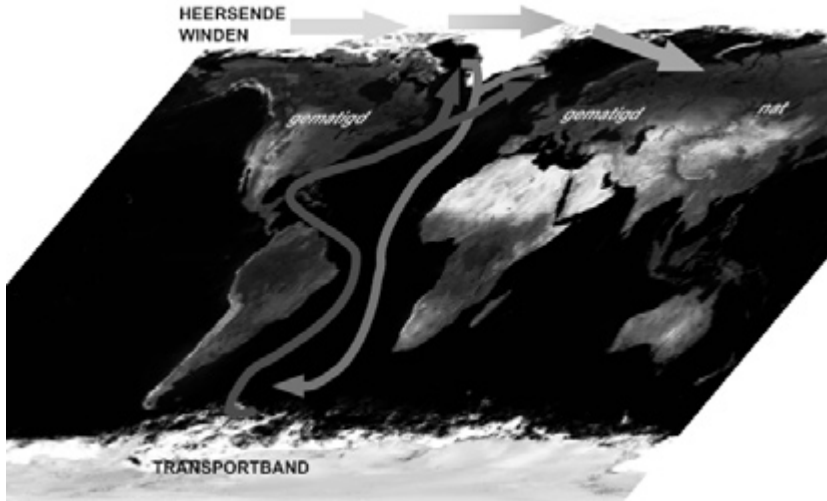
klimaatstijging over de jaren heen. De druppel die de emmer doet leeglopen (in dit geval).

• **Klimaatveranderingen**

Uit Groenlandse ijsmonsters blijkt dat ook in het verleden sterke klimaatveranderingen vaak op zeer korte termijn gebeurden. Zo vond de opwarming na de laatste ijstijd, meer dan tien graden celsius, binnen één decennium plaats. Die sprong is vergelijkbaar met Moskou dat in tien jaar tijd het klimaat van Madrid zou krijgen. Maar ook nu met de algemene opwarming van de aarde bestaat het risico dat de geleidelijke temperatuursverandering ons klimaat naar een zo'n onzichtbare drempel duwt. Wanneer deze drempel wordt overschreden, kan het klimaat zeer plots in een andere evenwichtstoestand schieten. Met alle gevolgen van dien. Zo zou de langzame opwarming die nu gaande is, kunnen zorgen voor een plotselinge sterke afkoeling van ons klimaat. De weersomstandigheden in Noord-Amerika en Europa worden bepaald door de warme golfstroom. Zout water opgewarmd door de tropische zon, stroomt in noordelijke richting. In het hoge noorden koelt het water af. Zodat het voldoende koud en dicht en dus zwaar genoeg is om ten Oosten en Westen van Groenland te zinken, waarna het zich over de bodem weer in zuidelijke richting

Wereldkaart (door Olivier Heerwegh naar R.B. Alley)

Wereldkaart (door Olivier Heerwegh naar R.B. Alley)

verplaatst. Terwijl het afgekoelde water zinkt, neemt warm water uit het zuiden de plaats ervan in. Het zinkende water drijft op die manier de wereldtransportband (Conveyer belt circulation) aan die het noorden opwarmt en het zuiden afkoelt. Wanneer nu door de opwarming van de aarde steeds meer poolijs smelt komt steeds meer zoet water in de oceaan, hierdoor daalt de densiteit van het water en vertraagt de transportband sterk of valt zelf helemaal stil! Doordat het water afkomstig van neerslag nu niet meer wegkan stapelt het zich razendsnel op en ontzilt de oceaan nog meer en stopt de transportband helemaal. Het gevolg is een zeer sterke afkoeling van Noord-Amerika en Europa. Maar niet enkel de Noord-Atlantische regio zou onder een dergelijke opwarming te lijden hebben in Afrika en Azië zou het ernstige droogtes induceren, door het stilvallen van het Moessonsysteem. Uit Ijskernboringen blijkt inderdaad dat sterke afkoelingen in de Atlantische Oceaan inderdaad vaak vooraf werden gegaan door onziltzing.

Dit waren in een notendop een inleiding en enkele voorbeeldjes, die de vaak ingewikkelde samenhang van een ecosysteem illustreren. Sommige ecosystemen zijn ook veel

gevoeliger voor veranderingen dan andere, de drempel tussen de twee evenwichten ligt lager. Duin en wad-systemen zijn vaak veel veerkrachtiger dan bijvoorbeeld vennen, omdat duinen en wadden ook van nature aan veel grotere stress blootstaan. Het is echter belangrijk te beseffen dat tegenwoordig zowat alle ecosystemen op aarde aan grote stress worden blootgesteld ten gevolge van menselijke activiteit. En dus ook zowat alle ecosystemen een zeker vorm van bedreiging kennen. Beschermen is dus nog maar eens de boodschap.

Brecht De Meulenaer
ans@jnm.be

Met dank aan Olivier Heerwegh voor de grafieken.

Bronnen:

- Marten Scheffer et al., Catastrophic shifts in ecosystems, Nature 413, 591-597 (2001)
- Richard B. Alley, Als de golfstroom stopt, Scientific American nr.4, 50-57 (2004)
- Rolf Roos, Opgewarmd Nederland, Van Erkel (2004), p.195-203

VBWG-excursies

28 mei 2005: excursie naar de Miseriebocht (Beernem)

Je hebt genoeg van die boeken en cursussen vol met nutteloze leerstof? Je voelt de nood om je nog eens echt nuttig te maken? Je hebt geluk, want de VBWG organiseert speciaal voor jou de ideale verpozing! We gaan ons nuttig maken in de Miseriebocht, een klein maar fijn gebiedje langs het kanaal Brugge-Gent, waar zandige kanaaloevers met heide en heischrale graslanden, hazelworm en levendbarende hagedis, en ongetwijfeld veel onbekende vieze beestjes ons opwachten. Wij kloppen en slepen tot we elk interessant vies beest gevonden hebben, de conservator is content met de vele waarnemingen, jij kan er weer tegenaan met het blokken. Kortom, iedereen tevreden, en de conservator trakteert er nog éne (vorig jaar koffiekoeken en een goeie pint, wie weet wat het nu wordt)! De niet-blokkende medemens is natuurlijk evenzeer welkom.

Afspraak : 13u15 aan het station van Beernem (trein vanuit Gent om 12u46).

Excul: Jeroen Vanden Borre (jeroen.vandenborre@tiscali.be)

2 juli 2005: Duinen van de Westhoek

Het westhoekreservaat is het grootste (340 ha) aaneengesloten duinmassief aan de Belgische kust en het landschap is er zeer dynamisch. Alle stappen in het duinvormingsproces zijn er aanwezig, van stuifduinen en duinpannen tot uitgebreide duingraslanden dewelke allen op zich een zeer hoge biologische waarde hebben met een unieke soortenaanwezigheid. We vinden er de Blauwvleugelsprinkhaan, Duinsabelsprinkhaan en Kleine parelmoervlinder, Bruin blauwtje, Gaffelwaterjuffer, ... Ook botanisch gezien is het een pareltje: oa Teer guichelheil, Zomerbitterling, Bonte paardenstaart, Slanke duingentiaan, de drie soorten duizendguldenkruid en een viertal orchideeënsoorten. Eveneens de Kleine plevier, Hop en Bijeneter kunnen worden verwacht, wie weet worden we wel verwelkomd door de prachtige, luide zang van de Nachtegaal... De excursie zal uiterst deskundig begeleid worden door veldbioloog en duinen-specialist Dries Bonte, die reeds ettelijke jaren pionierswerk verricht op dit vlak en recent samen met Sam Provoost het prachtige boek "Levende duinen" heeft uitgebracht.

Inschrijven noodzakelijk (Maximum 15 personen!!!)

Afspraak : om 7u52 vertrekt trein in Gent St-Pieters, afspraak op perron. Om 9u05 aan het station De Panne

Meer info bij bb@jnm.be of kevin.lambeets@gmail.com

NWG-kampen

Ook deze zomer zijn er weer heel wat natuurstudiekampen. Je vindt de data en contactpersonen op de achterflap van deze Bertram. Voor meer informatie willen we ook verwijzen naar de kampeneuglena of de website (www.jnm.be/kampen).

Verlag NWG-vergadering

NWG-vergadering 3 mei 2005

Aanwezig: Brecht Verhelst, Nicolas Vanermen, Jan Claes, Esther Castermans, Heleentje De Brauwer, Lies De Beelde, Brecht De Meulenaer, Wout Opdekamp, Nele Verstraete
Verontschuldigd: Pieter Blondé, Iris Lauwaert, Bart Vanelslander, Bert Willaert

1 Publicaties:

1.1 Bertram:

- In de vorige bertram stond geen datum bij het vwg-verslag, in het vervolg dient dit voorkomen te worden.
- Artikels:
  - zwg Bert Pécu zal iets schrijven
  - vwg Brecht Verhelst belooft artikel
  - pwg Iris zal iets schrijven over paddestoelen promo voor de gaasvliegtabel
- Er komt een extra bertram over solitaire bijen als Dries daarmee klaar is

1.2 Euglena:

- Brecht De Meulenaer zal een aankondiging voor het nazofé met beschrijving Land van Saeftinge schrijven.
- Heleentje zal een verslag van een pwg-excursie schrijven

1.3 Gaasvliegtabel:

- De tabel is zo goed als af, hier en daar moeten er nog prentjes bij.
- Heleentje gaat langs bij 'Druk in de Weer' voor een proefdruk
- Welke NUGI-code, ISBN- en depotnummer moeten hierop?? Brecht De Meulenaer kijkt dit na.

1.4 Basisveldboek:

- Doordat er nog enkele teksten geschreven moeten worden is de deadline uitgesteld tot 10 juli.
- Volgende teksten moeten nog geschreven worden:
  - Vwg: Nicolas en Billy zullen iets schrijven, Brecht Verhelst zal het geheel doorsturen
  - Slakken: Brecht
  - Grassen: Esther vraagt dit aan Tine
  - Wantsen: Tim Struyve??
  - Waterbeesten: Heleentje
  - Kwg: Brecht Verhelst schrijft iets over kruien
  - Duinen: Nele vraagt Bert Van de Mergel

1.5 E-zines:

- De eerste is verstuurd, Iris zal ervoor zorgen dat de volgende flashier wordt zodat ie meer opvalt.

1.6 Website:

- Inloggen door bestuursleden om de activiteitenkalender aan te vullen kan al.
- Waarnemingstekstjes zijn nog niet af.
- Het logo zal hetzelfde zijn als het T-shirt of Boy'ke.
- Er is een andere opmaak dan de JNM-site

1.7 Waarnemingsboekje:

- Zal naar de kampenexcurs en de afdelingsvoorzitters gestuurd worden, je zal ze ook kunnen downloaden.
- Voor planten zal er een streeplijst bijgevoegd worden.
- Er komt een link bij naar de website waarop je de juiste Lambert, IFBL-, UTM-code vindt.

1.8 Convo's

- Er komt iets in over lieveheersbeestjesproject, reclame voor het waarnemingsboekje en Iris zal nog iets schrijven over het paddestoelenproject

2 Financiën

- Bijna alle bankkaarten zijn verstuurd, die van de arwg en kwg komen er spoedig aan.
- Thuisbankieren en geld afhaken gaat nog niet.
- Brecht De Meulenaer kijkt voor PC banking.
- Er moet ook nog een aparte kaart voor Wout komen, Brecht DM kijkt hier ook voor.
- De factuur van de vorige Bertram is nog niet toegekomen.
- Zwg-geld van de Nacht van het Zoogdier is bijna in orde, Lies krijgt dit wel voor elkaar.

3 Projecten

3.1 Natuurstudie cursus

- Kampplaats in de Panne staat vast.

3.2 Paddestoelenproject

- Roosmarijn werkt hieraan
- Er zal een paddestoelenweekend en een zwamdag plaatsvinden, Esther mailt de evolutie van het boekje hierover door.
- Waar zal het weekend plaatsvinden??? Zoersel?? Wout kijkt na of dit nog in het chirolokaal kan.

4 Werkgroepen

4.1 Arwg:

- fuik staat bij Brecht De Meulenaer

4.2 Kwg:

- Brecht Verhelst stopt met de kwg, Stijn Hantson zal de kwg nog een beetje verder proberen trekken, maar dit is nogal moeilijk doordat hij in Nederland studeert
- Brecht V zal wel een kruissessie geven op de natuurstudie cursus

4.3 Pwg:

- Weekend was zeer leuk
- 12 mei excursie naar de haven van Gent (om 17.30 u)

4.4 Vwg:

- Wat moet er gedaan worden met de tijdschriften die in Nicolas' vakje terecht komen? Brecht zal hiervoor es kijken
- Weekend was goed, wel weinig volk (8), in het vervolg meer samenwerken met afdelingen om meer volk te trekken.
- In het najaar zal er minstens 1 dagexcursie en 1 weekend zijn

5 Materiaallijst

- Heleentje heeft al lijsten doorgekregen van VBWG, ZWG, VWG, PWG en NWG (spellenkoffer). Brecht maakt de ontbrekende lijst voor de KWG. Ze is al begonnen aan Excell-bestand van de lijsten.
- Brecht vraagt een kast voor het KWG materiaal (nu gestockeerd bij Midden-kust). SK zou in de toekomst een kast bij gaan maken. Eventueel 1 schap plaats in de PWG kast, maar steel van kruinet zou niet passen.
- In de PWG-kast en in boekenrek staan nog boeken van het documentatiecentrum of secretariaat. Voorstel: deze boeken te verdelen onder de werkgroepen en dan ook in het uitleensysteem bij te voegen. Heleentje zou dit navragen bij SK of andere Kringen die er iets mee te maken hebben. Zou misschien wel een bibliotheek maken, makkelijker is voor Karen om boeken te laten uitlenen, dan in de kasten van de WG te zoeken.
- Heleentje weet ook nog niet goed hoeveel ze zou vragen.

6 Pers en Promotie

- Het boyke met een turet (zonder haast): Heleentje en Iwan werken verder aan de ontwerpen. Heleentje in de zomervakantie. Heleentje zocht al de gegevens op van Drukkerij Stevens.

7 Varia

- Vormingsproject AK vraagt aan WG lijst van sessies die gegeven zijn, of zouden kunnen gegeven worden. Databank maken met wie iets kan vertellen over....Zodat op bepaalde weekends, opkikkerweekends die mensen een powerpoint ofzo kunnen tonen. De sessie-gever zou vergoed worden met een boekenbon. Midden juli moet lijst van WG binnen zijn bij Brecht (ans@jnm.be).
- WG zouden meer op elkaar moeten inspelen met de planning van de activiteiten, zodat de NWG als 1 naar buiten kan komen. WG hebben de mogelijkheid hun activiteiten aan te kondigen op : www.jnm.be/inuwbuilt en nationale kalender. WG moeten nu nog 2 keer hun activiteiten ingeven. Brecht klapt eens met Gorik hierover. Eventueel zouden de WG hun voorlopige kalender om de maand kunnen doormailen naar NWGbestuurlijst zodat andere WG rekening kunnen houden met data. Misschien kan de e-zine ook vaker verstuurd worden? Brecht vraagt eens aan Iris.

Belangrijk variapunt

De beleidskring is van mening dat lid zijn van de NWG en niet van de JNM in de toekomst niet meer mogelijk zou zijn omdat het nieuwe ledenprogramma niet (of zeer moeilijk) haalbaar zou zijn.

Iedereen was tegen dit voorstel omdat, het onredelijk zou zijn dat mensen die ouder dan 25 zijn en de bertram willen ontvangen 24 € zouden moeten betalen.

We zouden wel in elke bertram reclame zetten voor de JNM (Heleentje zorgt hiervoor)

Structuur van de NWG (2005)

NWG (nwg@jnm.be):

Voorzitter: Brecht De Meulenaer, 03/776.63.22 of 0485/57.69.24, ans@jnm.be

Secretaris: Nele Verstraete, 050/71.61.89, neleverstraete@scarlet.be

Ping: Wout Opdekamp, 03/314.39.20 of 0477/45.31.61, wout_opdekamp@yahoo.com

Redactie (Bertram): Jan Claes, 03/766.36.00, bertram@jnm.be

Pers en promo: Heleentje De Brauwer, 052/44.88.38 of 0485/30.67.48, heleentje@jnm.be

Faunadatabank: Pieter Blondé, pieterblonde@hotmail.com

ARWG (arwg@jnm.be):

• Contactpersoon en Voorzitter: Bert Willaert, 050/36.15.44, bert.willaert@gmail.com

• Voorzitter: Arnout D'Haese, 09/348.99.08, arnout_dhaese@hotmail.com of Arnout.DHaese@UGent.be

• Secretaris: Nele Verstraete, 050/71.61.89 of 0472/51.95.43, neleverstraete@scarlet.be

• Pers en promo: Joke De Backer, 054/50.21.33, blauwgeitje@hotmail.com

• Pers en promo: Lien Van den Eynde, 052/35.57.04, wispeltoetje@hotmail.com

• Peetvader: Peter De Grande, 050/82.53.91, degrandep@hotmail.com

PWG (pwg@jnm.be):

• Contactpersoon en Voorzitter: Esther Castermans, 089/41.42.65 of 0472/25.34.40, Esther.castermans@ugent.be

• Secretaris: Katrien Dobbelaere, 09/228.98.83, Dobbelaere_katrien@hotmail.com

• Activiteiten: Iris Lauwaert, 089/41.56.54 of 0499/30.17.73, Iris@jnm.be

• Fotograaf: Heleentje De Brauwer, 052/44.88.38 of 0485/30.67.48, heleentje@jnm.be

• Paddestoelen: Martine Vanaudenhove, 089/61.18.87 of 0485/69.76.79, Martine.vanaudenhove@ugent.be

• Choco: Tine Van Landegem, 0485/12.37.67, tine@jnm.be

KWG (kwg@jnm.be):

• Contactpersoon en Voorzitter: Brecht Verhelst (tot augustus), 050/37.05.50 of 0485/13.15.46, brecht@jnm.be

• Contactpersoon en Voorzitter: Stijn Hantson (van september), 051/20.30.63 of 0495/41.36.17, stijn.hantson@wur.nl

• Ping: Nicolas Vanermen, 09/253.68.79 of 0498/10.14.57, nicolas_vanermen@hotmail.com

• Matras: Kim Rubben, 059/32.09.50 of 0486/90.48.81, krubben@hotmail.com

VBWG (vbwg@jnm.be):

• Contactpersoon, Voorzitter en Opper-Fladderaar: Bart Vanelslander, 050/39.48.76 (weekend) of 0479/72.72.44, bart.v.elslander@jnm.be of bartvanelslander@tiscali.be

• Secretaris en Spiderman: Kevin Lambeets, 011/78.22.18 (weekend) of 0497/92.09.91, kevin.lambeets@gmail.com

• Matras: Jelle Van den Berghe, 053/77.32.64 of 0498/30.07.98, Willy_de_grotebozewolf@yahoo.com

• Kiekjstrekker, Sprinkhaanproject en Pissebeddenjochie: Gert Arijs, 052/35.61.34, gert_JNM@yahoo.com

• Sprinkhaanproject: Jeroen Vanden Borre, 0472/62.92.06, jeroen.vandenborre@tiscali.be

• Heer der Zwartlijven (ea. kevers): Tim Struyve, 09/388.48.77

• Zweefvlieger: Pieter Vanormelingen, 016/73.47.30, pietervanormelingen@hotmail.com

• Lieveheers-beest: Tim Adriaens, lieveheersbeestjes@jnm.be

• Solitair bijke: Dries Laget, 09/324.42.47, dries.laget@gmail.com

VWG (vwg@jnm.be):

• Contactpersoon en Voorzitter: Nicolas Vanermen, 09/253.68.79 of 0498/10.14.57, nicolas_vanermen@hotmail.com

• Secretaris: Iwan Lewylle, 011/58.32.59, iwan@jnm.be

ZWG (zwg@jnm.be):

• Contactpersoon, Voorzitter en Braakballen: Lies De Beelde, 03/771.09.28 of 0485/43.76.55, lies@jnm.be, liesdebeelde@yahoo.com

• Secretaris: Liesje Lozie, 050/37.08.92 (weekend), 09/221.57.86 (week) of 0473/94.39.94, Liesje_Lozie@hotmail.com

• Matras en Archivaris: <naam afgeschermd op verzoek>

• Vleermuis, Fortentelweekend en Kerkzolderproject: Bert Peccue, 051/22.02.47 of 0485/23.44.12, bert_pq@hotmail.com

• Vleermuis: Willem Tack, 055/31.05.35 of 0498/57.50.18, coolegast49@hotmail.com

• Nacht van het Zoogdier: Daan De Keukeleire, 09/282.80.27 of 0474/48.89.79, daan.dekeukeleire@pandora.be

• Provincie Antwerpen: Bjorgen Vandeweyer, 03/385.83.29, Bjorgen.Vandeweyer@UGent.be

• Provincie West-Vlaanderen: Laurens Vogelaers, 050/78.07.99 of 0474/89.80.46, laurens.vogel@pandora.be

Volgende Bertram

Deadline:
13 september
2005

Teksten:

- liefst in txt
- zonder opmaak
- geen ingeplakte foto's

Foto's:

- liefst png, tif, jpg
- indien je dat kan min. 300 dpi
- zo groot mogelijk

Je kan dit alles doorsturen naar bertram@jnm.be of Bertram, Kortrijksepoortstraat 192, 9000 Gent.

Kalender

29 april- 1 mei: Combi-weekend KWG-VWG in De Panne Info: nicolas_vanermen@hotmail.com of 09/253.68.79

30 april: PWG en JNM DURMELAND in the mud te Overmere-Berlare Info: 052/448838 of 0485/306748 of heleentje@jnm.be

5-8 mei 2005 : Sprinkhanenweekend te Brussel : Les orthoptères sous pression Info en inschrijven: jeroen.vandenborre@tiscali.be

14 mei 2005, Kalkhellingen Dinant, Combi met de PWG Info: jeroen.vandenborre@tiscali.be of bb@jnm.be (bart)

14-16 mei: Vogelzangweekend in Harchies Info: nicolas_vanermen@hotmail.com of 09/253.68.79

22 mei 2005, 6de dag van het LieveHeersBeestje

28 mei 2005: excursie naar de Miseriebocht (Beernem) Info: jeroen.vandenborre@tiscali.be

2 juli 2005: Duinen van de Westhoek Info: bb@jnm.be (bart) of kevin.lambeets@gmail.com

3-10 juli 2005: NWG-kamp: Natuurstudie cursus Info: tine@jnm.be

3-13 juli 2005: NWG-kamp: De Brenne Info: iris@jnm.be

4-15 juli 2005: NWG-kamp: Jetje krijgt op haar C ap Info: jellerysselaere@i4surf.net of johannesjansen@telenet.be

9-16 juli 2005: NWG-kamp: Kerkzoldergefladder Info: lies@jnm.be

10-20 juli 2005: NWG-kamp: Goe vollek in den vreemde Info: svervaet@eunet.yu

10-27 juli 2005: NWG-kamp: Het Poolse Ponykamp Info: r.segers@umail.leiden.univ.nl

15-27 juli 2005: NWG-kamp: Slovenië Info: laurens.vogel@pandora.be

22-30 juli 2005: NWG-kamp: Vieze beestjes in de Vlaamse Ardennen Info: daan.dekeukeleire@pandora.be

5-14 augustus 2005: NWG-kamp: Sauterelles comme chez soi Info: jeroen.vandenborre@tiscali.be

17-27 augustus 2005: NWG-kamp: Go die in the Gaume Info: klaas.debusschere@pandora.be

1-10 september 2005: NWG-kamp: Lauwersmeer Info: tomaswillems@hotmail.com

9-11 september 2005: Nacht van het zoogdier Info: zwg@jnm.be